

VYSOKÁ ŠKOLA OBCHODNÍ A HOTELOVÁ

Študijný odbor: 6501R027 - Management hotelnictví a cestovního ruchu

Martina POŠKROBOVÁ

ITINERÁR NA TRASE SEPTIMY STREDOVEKÝCH
BANSKÝCH MIEST

The Itinerary on The Route of The Seven Medieval
Mining Towns

BAKALÁRSKA PRÁCA

Vedúci bakalárskej práce: doc. Ing. Jana Štofilová, CSc.

Brno, 2015

Meno a priezvisko autora: Martina Poškrobová

Názov bakalárskej práce: Itinerár na trase septimy stredovekých banských miest

Názov bakalárskej práce v AJ: The Itinerary on The Route of The Seven Medieval Mining Towns

Študijný odbor: 6501R027 - Management hotelníctví a cestovního ruchu

Vedúci bakalárskej práce: doc. Ing. Jana Štofilová, CSc.

Rok obhajoby: 2015

Anotácia:

POŠKROBOVÁ Martina, Bakalárska práca. Téma – Itinerár na trase septimy stredovekých banských miest.

Moja práca sa venuje spoznávaniu banských miest a rozvoju cestovného ruchu na strednom Slovensku. Chcem poukázať na nádherné miesta v stredoslovenskom kraji, ktoré nie sú až tak často v ponukách cestovných kancelárií, pričom je to veľká škoda. Myslím si, že spoznať históriu v slovenských regiónoch je veľmi zaujímavé a veľa ľudí práve po tomto baží. Cieľom mojej práce je ukázať históriu a súčasnosť siedmich banských miest - Banská Bystrica, Špania Dolina, Kremnica, Nová Baňa, Pukanec, Banská Štiavnica a Ľubietová. Zamerala som sa na banskú históriu, na súčasnosť a zaujímavosti týkajúce sa života v týchto mestách. Predpokladám, že moja práca bude mať prínos pre cestovné kancelárie, ktoré majú cieľ zvýrazniť regióny Slovenska a ktoré chcú rozšíriť svoju ponuku pre svojich stálych, ale aj pre nových klientov.

Annotation:

POŠKROBOVÁ Martina, The Itinerary on The Route of The Seven Medieval Mining Towns

I dedicated my work to exploration of mining cities and development of tourism in central Slovakia. I want to show many beautiful places in central region, which are not usually offered by agencies. I think that knowing history of certain regions is very interesting and many people will like it. Goal of my work is to demonstrate history and present of four mining cities - Banská Bystrica, Špania dolina, Kremnica and Banská Štiavnica. I focused on mining history, present and interesting things about life in these cities. I assume that my work will have a big contribution for tourist agencies, because of their goals to point up regions of Slovakia and of their needs to extend their portfolio for regular and new clients.

Kľúčové slová: itinerár, stredoslovenský kraj, Banská Bystrica, Špania Dolina, Kremnica, Banská Štiavnica, Pukanec, Ľubietová, Banská Belá, produkt

Key words: Itinerary, The Region of Central Slovakia, Banská Bystrica, Špania Dolina, Kremnica, Banská Štiavnica, Pukanec, Ľubietová, Banská Belá, Product

Prehlasujem, že som bakalársku prácu *Itinerár na trase septimy stredovekých banských miest* vypracovala samostatne pod vedením doc. Ing. Jany Štofilovej, CSc. a uviedla v nej všetky použité literatúry a iné odborné zdroje v súlade s aktuálne platnými právnymi predpismi a vnútornými predpisy Vysoké školy obchodní a hotelové.

V Brne 17. apríla 2015

Týmto sa chcem poďakovať pani doc. Ing. J. Štofilovej, CSc a pani doc. Ing. D. Eliašovej, Ph.D. za cenné informácie, ktoré mi dopomohli ku vzniku bakalárskej práce. Za pomoc, ktorú som potrebovala pri vypracovávaní teoretickej aj praktickej časti odbornej zložky. Taktiež sa chcem poďakovať pani Ing. E. Kurajdovej, Ing. S. Riapošovej a pánovi Mgr. Š. Pohančaníkovi za pomoc a rady, ktoré ste mi podávali počas štúdia na Hotelovej akadémii. V neposlednom rade chcem poďakovať rodine za podporu.

ANOTÁCIA

POŠKROBOVÁ Martina, Bakalárska práca. Téma – Itinerár na trase septimy stredovekých banských miest.

Moja práca sa venuje spoznávaniu banských miest a rozvoju cestovného ruchu na strednom Slovensku. Chcem poukázať na nádherné miesta v stredoslovenskom kraji, ktoré nie sú až tak často v ponukách cestovných kancelárií, pričom je to veľká škoda. Myslím si, že spoznať históriu v slovenských regiónoch je veľmi zaujímavé a veľa ľudí práve po tomto baží. Cieľom mojej práce je ukázať históriu a súčasnosť siedmich banských miest - Banská Bystrica, Špania Dolina, Kremnica, Nová Baňa, Pukanec, Banská Štiavnica a Ľubietová. Zamerala som sa na banskú históriu, na súčasnosť a zaujímavosti týkajúce sa života v týchto mestách. Predpokladám, že moja práca bude mať prínos pre cestovné kancelárie, ktoré majú cieľ zvýrazniť regióny Slovenska a ktoré chcú rozšíriť svoju ponuku pre svojich stálych, ale aj pre nových klientov.

ANNOTATION

POŠKROBOVÁ Martina, The Itinerary on The Route of The Seven Medieval Mining Towns

I dedicated my work to exploration of mining cities and development of tourism in central Slovakia. I want to show many beautiful places in central region, which are not usually offered by agencies. I think that knowing history of certain regions is very interesting and many people will like it. Goal of my work is to demonstrate history and present of four mining cities - Banská Bystrica, Špania dolina, Kremnica and Banská Štiavnica. I focused on mining history, present and interesting things about life in these cities. I assume that my work will have a big contribution for tourist agencies, because of their goals to point up regions of Slovakia and of their needs to extend their portfolio for regular and new clients.

ZOZNAM TABULIEK A ILUSTRÁCIÍ

V jadre práce sa nenachádzajú tabuľky ani ilustrácie, ale sú súčasťou prílohovej časti práce.

Obsah	
ANOTÁCIA.....	6
ANNOTATION	7
ZOZNAM TABULIEK A ILUSTRÁCIÍ	8
ÚVOD.....	8
I. TEORETICKÁ ČASŤ	9
1 CESTOVNÝ RUCH	10
1.1 Kultúrno–poznávací cestovný ruch	11
1.2 Itinerár	11
2 STREDOSLOVENSKÝ REGIÓN	12
2.1 História	12
2.2 Banské mestá.....	13
II. PRAKTICKÁ ČASŤ	17
3 PREVZATIE ZÁJAZDU OD CESTOVNEJ KANCELÁRIE	18
4 PREDSTAVENIE TROJDŇOVÉHO KULTÚRNO – POZNÁVACIEHO ZÁJAZDU NA TRASE STREDOVEKÝCH BANSKÝCH MIEST.....	19
5 INFORMAČNÉ MINIMUM	20
6 PRÍPRAVA NA ZÁJAZD	21
6.1 Psychologická príprava	21
6.2 Trasovanie zájazdu	22
6.3 Rámcový program zájazdu.....	22
6.4 Itinerár zájazdu	23

6.5 Náhradný program.....	24
7 OSOBNÁ VYBAVENOSŤ SPRIEVODCU	26
7.1 Denník sprievodcu.....	26
7.2 Výklad sprievodcu	27
DISKUSIA	42
ZÁVER	43
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	45
PRÍLOHY	8

ÚVOD

Cieľom mojej práce je poukázať na význam jednotlivých druhov cestovného ruchu. Metodiku literárnej rešerše a internetových zdrojov využijem pre opísanie prírodného a kultúrno-historického potenciálu bankských miest stredného Slovenska. Budem sa opierať o poznatky získané na strednej škole počas štvorročného štúdia a trojročného štúdia na vysokej škole a povinnej školskej praxe v cestovných kanceláriách a hoteloch, ktoré využijem pri tvorbe teoretickej a praktickej časti. V praktickej časti poukážem na vytvorenie trojdňového kultúrno-poznávacieho zájazdu po stredovekých bankských mestách. Sú to mestá Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Kremnica a Špania dolina. Budem sa zaoberať problémom zlej propagácie domácich produktov našimi cestovnými a turisticko-informačnými kancelármi. V praktickej časti využijem metodiku topografickej a psychologickkej prípravy, trasovanie a rozhovor s jednotlivými cestovnými kancelármi a ubytovacími zariadeniami. Na lepšie predstavenie trasy zájazdu som cestu vyznačila v mapke, ktorá sa nachádza v prílohe E – Ilustračné obrázky cieľových miest.

I. TEORETICKÁ ČASŤ

1 CESTOVNÝ RUCH

Z hľadiska definície Svetovej organizácie cestovného ruchu (WTO) sa pod cestovným ruchom rozumie činnosť ľudí, ktorí cestujú na prechodnú dobu do miesta mimo svojho bežného životného prostredia, pričom hlavný cieľ cesty je iný, ako vykonávanie zárobkovej činnosti v navštívenom mieste. Turizmus je súhrn aktivít osôb cestujúcich do miesta mimo obvyklého prostredia alebo bydliska po dobu kratšiu ako jeden súvislý rok za účelom trávenia voľného času, podnikania, alebo za inými účelmi.

Bez ohľadu na to, či sa hovorí o cestovnom ruchu alebo turizme, vždy podstatnou zložkou by mal byť účastník cestovného ruchu (ako subjekt) a motivácia jeho cesty. Predpokladom uskutočnenia akejkoľvek formy turizmu je potenciál krajiny, jej ponuka, od ktorej závisí záujem klienta – turistu, rekreanta. (Regionálny rozvoj, 2009)

Cestovný ruch ako odvetvie hospodárstva predstavuje kombináciu rôznych služieb spojenú do komplexného produktu, ktorý zodpovedá požiadavkám jednotlivých segmentov účastníkov cestovného ruchu a uspokojuje ich potreby. Dôležitým prvkom cestovného ruchu je, ako už vyplýva zo samotného názvu zmena miesta spotreby služieb, ku ktorej dochádza mimo miesta trvalého bydliska, a preto doprava a priestorový aspekt hrajú významnú úlohu v celom procese.

Foriem cestovného ruchu je veľa a delíme ich podľa rozličných hľadísk do skupín. Umožňujú bližšie určiť podstatu cestovného ruchu z hľadiska ich účastníka, jeho potrieb a želaní. To mi pomôže lepšie pripraviť produkt a ponúkať ho na trhu pre konkrétnu cieľovú skupinu návštevníkov – zákazníkov.

Preto bude produkt – zájazd podľa foriem cestovného ruchu členiť do skupín:

- z geografického hľadiska: regionálny
- podľa počtu návštevníkov: kolektívny
- podľa veku návštevníkov: pre všetky vekové kategórie
- podľa dĺžky účasti na cestovnom ruchu: víkendový
- podľa prevažujúceho miesta pobytu: vidiecky
- podľa ročného obdobia: celoročný
- podľa spôsobu organizovania: organizovaný zájazd

– zo sociologického hľadiska: sociálny

1.1 Kultúrno–poznávací cestovný ruch

Kultúrno-poznávací cestovný ruch sa orientuje na prezentáciu vzácnych alebo jedinečných kultúrnych, umeleckých a historických pamiatok za účelom prehlbovania a spoznávania minulých ale aj súčasných výtvorov prírody alebo človeka. Taktiež môže fungovať ako nástroj prehlbovania národného povedomia a pôsobiť pri výchove k úcte k histórii, tradíciám a základným etickým a morálnym hodnotám.

Či už hovoríme o produkte cestovného ruchu na úrovni regiónu alebo strediska, máme na mysli komplexnú ponuku služieb, ktorú môže čerpať počas jeho pobytu v regióne.

Regióny, strediská ale aj samotní poskytovatelia služieb cestovného ruchu už v dnešnej dobe neponúkajú jednotlivé služby, ale snažia sa o tvorbu rôznych kombinácií týchto služieb s cieľom oslovenia rôznych segmentov klientov. Preto som sa rozhodla vytvoriť tematický kultúrno-poznávací zájazd so zameraním na banícke mestá. Pokúsim sa vytvoriť trojdňový zájazd, počas ktorého účastníci navštívia historické budovy, expozície v múzeách, ale aj zrúcaniny šácht.¹

1.2 Itinerár

Výsledky topografickej, psychologickkej a chronologickej prípravy zohľadňuje harmonogram zájazdu, ktorý je presným časovým rozvrhom aktivít na trase zájazdu. Obsahuje dátumy jednotlivých dní, východiskové, tranzitné a cieľové miesta na trase, spôsob prepravy, vzdialenosti, čas, osobitosti trasy a jej varianty.²

---

¹ http://web.vucke.sk/files/dokumenty/pub/regionalny_rozvoj/phsr/phsr_kapitola_13_1_5.pdf

² ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovnom ruchu: II. časť*. Banská Bystrica: Slovak-Swiss Tourism, 2011. ISBN 978-80-89090-94-5.

2 STREDOSLOVENSKÝ REGIÓN

Banskobystrický kraj ležiaci v strede Slovenska susedí na juhu s Maďarskom. Časť tejto hranice tvorí rieka Ipel'. Prírodným symbolom kraja je rieka Hron.

Metropolou kraja s bohatou baníckou minulosťou je Banská Bystrica. V jej okolí sa možno dodnes stretnúť s pamiatkami ľudovej architektúry v Španej Doline. Milovníci pešej turistiky obľubujú najmä v lete turistiku v Nízkych Tatrách. Podzemné bohatstvo možno obdivovať v Harmaneckej alebo Bystrianskej jaskyni.

2.1 História

Prvé stopy pravekého ľudského osídlenia na tomto území sa vynárajú zo stotisícročných hlbín histórie. Po Keltoch územie ovládli načas germánske kmene Kvádov a Markomanov a potom na územie prenikli aj Rimania. Významný rímsky cisár Marcus Aurelius napísal počas markomanských vojen pri rieke Hron svoje filozofické dielo „Hovory k sebe samému“.

V 6. storočí sa tu natrvalo usadili Slovania. Po zániku Veľkej Moravy v 10. storočí sa územie stalo súčasťou Uhorska. Sídlo Zvolenskej veľžupy bolo na hrade Starý Zvolen, ktorého postupne odkrývané a reštaurované ruiny dnes nazývame Pustým hradom.

Medzi najstaršie mestá na Slovensku patria mestá Zvolen a Banská Bystrica. Mestské privilégia im udelil kráľ Belo IV. Zvolenu už v roku 1243 a Banskej Bystrici v roku 1255. Po pustošivých tatárskych vpádoch v 13. storočí sa začali na území usadzovať aj osadníci z cudziny, najmä z Nemecka. Nemecká kolonizácia oživila rozvoj sídiel baníctva a hutníctva.

V ťažbe a spracovaní kvalitnej medi, zlata, striebra, železa a ortuti patrila táto oblasť medzi najbohatšie nielen v Uhorsku, ale v tých časoch v celej Európe. Najväčší mediarsky podnik v Európe – turzovsko-fuggerovská mediarska spoločnosť, mala centrum v Banskej Bystrici. Ročne vyvážala 2 550 ton medi.

Mnoho najvýznamnejších osobností národného obrodenia pochádzalo z nášho územia. Najvýznamnejšia osobnosť – Ľudovít Štúr bol poslancom Uhorského snemu za župné mesto Zvolen. Počas druhej svetovej vojny sa územie stalo centrom protifašistického odboja. Vypuknutie Slovenského národného povstania (SNP) v Banskej Bystrici v roku 1944 zaradilo Slovensko opäť medzi demokratické národy Európy.

2.2 Banské mestá

Vznik miest na Slovensku sa viaže na dobu vlády Belu IV. (1235–70) v Uhorsku. Slobodné kráľovské banské mestá boli stredoveké banské mestá, ktoré dostali od kráľa isté privilégia, na základe ktorých sa mohli lepšie rozvíjať. Prvým banským mestom sa stala Banská Štiavnica (jej prvé privilégia sa nezachovali), ktorú v oblasti stredného Slovenska nasledovali ďalšie banské mestá: Banská Bystrica 1255, Kremnica 1328, Pukanec 1405, Nová Baňa 1345, Ľubietová 1379, Banská Belá 1450.

Tieto mestá okrem geografickej polohy spájali predovšetkým banský element, pre ktorý mali širokú podporu uhorských panovníkov. Ich prvotný záujem smeroval k drahým kovom, neskôr k farebným kovom a železnej rude.

Ďalší faktor, ktorý spájali tieto mestá bolo jednotné mestské a banské právo odvodené od banskoštiavnického práva. Až roku 1492 pristúpila Kremnica k spisaniu vlastného banského práva (pri tom aj toto banské právo bolo odvodené od banskoštiavnického).

Tretím faktorom prehlbujúcim spoluprácu siedmich stredoslovenských banských miest bola spoločná obrana proti vonkajším a vnútorným nepriateľom. Životné nebezpečenstvo pre banské mestá tvorili najmä Turci, ktorí otvorene prejavovali záujem o bohatstvo banských miest. Vnútrohrou hrozbou banským mestám boli feudáli obývajúci hrady na okolí banských miest a samotní búriaci sa baníci, nespokojní so svojím postavením.³

---

³ <http://www.permon.eu/7.html>

BANSKÁ BYSTRICA

Ťažba medi v blízkej Španej Doline vyslúžila mestu prívlastok "medená" Banská Bystrica.

Stručná charakteristika:

História mesta siaha už do 13. storočia. Z pôvodne Slovenskej osady Bystrice – zásluhou niekoľkých rodín saských kolonistov, ktorí na území dnešného mesta prirodzene vytvorili hospodársko-správnú a remeselnícku základňu banskej výroby v tejto oblasti, stúpol význam osady natoľko, že ju kráľ Belo IV. v roku 1255 povýšil na mesto.⁴

BANSKÁ ŠTIAVNICA

Najstaršie banícke mesto na Slovensku, ktorému sa hovorilo aj "strieborná" Banská Štiavnica. Prvý písomný údaj o ťažbe striebra pochádza z roku 1217. Z listiny uhorského panovníka Ondreja II. sa dozvedáme, že z Banskej Štiavnice mal príjem okolo 75 kg striebra ročne. V roku 1690 sa v hutách banskoštiavnickej oblasti dosiahla najvyššia ťažba a vyrobilo sa 29 tisíc kg striebra a 605 kg zlata.

Stručná charakteristika:

Mesto a technické pamiatky v jeho okolí sú od 11.12.1993 zapísané v Zozname svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO.

V r. 1762 bola v Banskej Štiavnici založená nielen prvá banícka akadémia, ale aj prvá vysoká škola technického charakteru na svete. S menom profesorov tejto školy sú spojené mnohé európske, ba aj svetové prvenstvá v oblasti vedy a techniky. Za všetkých treba spomenúť aspoň Gašpara Weindla, ktorý r. 1627 uskutočnil prvý úspešný pokus s využitím pušného prachu v baníctve, čo bolo súčasne prvým použitím pušného prachu pre mierové účely, Mateja Kornela Hella (1653-1743) a Jozefa Karola Hella (1713-1789) - svetoznámych konštruktérov najprogressívnejších banských mechanizmov na svete, ako aj Samuela Mikovíniho, ktorý s týmito dvoma vynálezcami má najväčšiu zásluhu na vytvorení jediného

---

⁴ www.banskabystrica.sk

banského vodohospodárskeho systému v okolí Banskej Štiavnice, ktorý v podobe vodných nádrží i časti tohto systému z minulosti sa zachoval dodnes.⁵

KREMNICA

Najväčšia produkcia zlata v Uhorsku v 14. storočí vyslúžila mestu prívlastok "zlatá" Kremnica.

Stručná charakteristika:

Kremnica patrí medzi stredoveké mestá stojace v čase svojej slávy v centre pozornosti panovníkov, ale aj ďalších mocných vtedajšieho sveta, ktorí sa ju usilovali dobyť a získať pre seba. Príčinou ich záujmu boli bohaté zlaté bane. Predpokladá sa, že zlato a striebro sa v Kremnici a jej okolí ťažili už od 10. storočia, skutočný rozmach ťažby však nastal až začiatkom 14. storočia. Dňa 17. novembra 1328 udelil uhorský kráľ Karol Róbert z Anjou osade Cremnychbana privilégia slobodného kráľovského banského a minciarskeho mesta. Zároveň tu založil mincovňu, ktorá počas stáročí svojej existencie vyprodukovala obrovské množstvo zlatých i strieborných mincí a podopierala nimi tróny mnohých európskych panovníkov.

Kremnické dukáty, tzv. florény, patrili k najhodnotnejším a k najvyhľadávanejším minciam v Európe. Kremnická mincovňa pracuje nepretržite od svojho vzniku až dodnes a je tak raritou medzi európskymi mincovňami. Baníctvo a minciarstvo priniesli mestu bohatstvo a slávu. Sídli tu komorský gróf, ktorý stál na čele banskej a mincovnej komory spravujúcej 12 stolíc. Riadil banské podnikanie a ako zástupca panovníka dozeral na ťažbu drahých kovov a na kvalitu razených mincí. Kremnica mala vedúce postavenie aj v Zväze siedmich stredoslovenských banských miest.⁶

ŠPANIA DOLINA

Obec s významnou baníckou tradíciou pri ťažbe a spracovaní medi. V budove bývalej Banskej správy z roku 1830 bolo 23.11.2008 otvorené múzeum medi.

---

⁵ www.banskastiavnica.sk

⁶ www.kremnica.sk

Stručná charakteristika:

Pre svoje náleziská medenej rudy obsahujúcej aj striebro bola kedysi preslávená po celej Európe. Prvé bane v lokalite boli otvorené v roku 1006. Špania Dolina, spolu s ďalšími baníckymi osadami Staré Hory, Richtárová, Piesky, Moštenica a Tajov priniesli prívlastok "medená" mestu Banská Bystrica a bohatstvo majiteľom hút a baní žijúcich v meste. Raritou vo výrobe kovov boli aj tzv. meďonosné vody. Zrážková voda, ktorá presakovala cez povrchové haldy vyluhovala zvyšky kovov pričom sa tvoril síran meďnatý. Táto voda sa zachytávala do kádí do ktorých sa kladlo šrotové železo. O 2 – 3 týždne sa na železe vytvoril kal meď – cementačná meď. Slávu Španej Doliny preslávili aj tzv. Špaňodolinské medené poháre opradené tajuplnou premenou železa za meď.⁷

---

⁷ www.spaniadolina.sk

II. PRAKTICKÁ ČASŤ

3 PREVZATIE ZÁJAZDU OD CESTOVNEJ KANCELÁRIE

V dohodnutom termíne pred odchodom na zájazd som ako sprievodca prevzala od kompetentného referenta potrebné pomôcky, peňažnú hotovosť a doklady. Oboznámila som sa s podmienkami spolupráce vyplývajúcimi z dohôd s tuzemskými obchodnými partnermi cestovnej kancelárie a prerokovali sme všetky náležitosti súvisiace so zájazdom. Od cestovnej kancelárie som navyše prevzala pokyny pre sprievodcu, výpis z dohôd s obchodnými partnermi, stručný popis trasy, cestovný príkaz so zálohou na cestovné náhrady a výdavky platené v hotovosti, pokyny na zájazd pre účastníkov, dopravné ceniny a doklady súvisiace s prepravou účastníkov a ich batožiny, doklady o zabezpečených službách, písomné dispozície o účastníkoch skupiny, formuláre cestovnej kancelárie použiteľné v prípade reklamácie, mimoriadnej udalosti. Prevzatý materiál som si dôkladne prekontrolovala a doplnila o svoju topografickú, chronologickú a psychologickú prípravu.

4 PREDSTAVENIE TROJDŇOVÉHO KULTÚRNO – POZNÁVACIEHO ZÁJAZDU NA TRASE STREDOVEKÝCH BANSKÝCH MIEST

Tento zájazd je zameraný na banské mestá, konkrétne na Banskú Bystricu, Španiu dolinu, Kremnicu, Novú Baňu, Pukanec, Banskú Štiavnicu a Ľubietovú. Podľa môjho názoru sú to krásne banské mestá a je škoda neukázať ich históriu, prírodný a kultúrno-historický potenciál v cestovnom ruchu. Dôvodom, prečo som si vybrala túto tému je, že bývam v stredoslovenskom kraji, ktorý je baníckou minulosťou veľmi známy. Zaujala ma pestrá história týchto miest, a preto by som ju chcela priblížiť a ponúknuť moje vedomosti ďalším osobám, ktorých takisto ako mňa zaujíma ako rozkvitalo na Slovensku baníctvo a neskôr postupne zanikalo.

5 INFORMAČNÉ MINIMUM

Oficiálny názov štátu je Slovenská republika. Hlavou štátu je prezident Ivan Gašparovič. Štátne symboly sú štátny znak, štátna vlajka, štátna hymna a štátna pečať. Politický systém v štáte je parlamentná demokracia (Národná rada Slovenskej republiky, vláda Slovenskej republiky a prezident Slovenskej republiky). Celková rozloha štátu je 49 035 km². Celkový počet obyvateľov je 5 429 763. Slovensko má veľmi bohatú ľudovú kultúru, ktorá sa zachovala v miestnom oblečení, výrobkoch z dreva, keramike a hudbe. Slováci sú hrdí na svoje dedičstvo, pričom niekoľko obchodov ponúka tovar vyrobený miestnymi remeselníkmi a remeselníčkami. Niektoré z týchto výrobkov majú moderné prvky. Doprava je neoddeliteľnou súčasťou nášho života, preto má návštevník možnosť voľby medzi viacerými druhmi dopravy ako napríklad leteckú dopravu (36 letísk), železničnú dopravu (3 690 km tratí, 1 159 priecestí so signalizáciou, 8 773 výhybiiek, 76 tunelov, 2 283 mostov, 2 344 železničných priecestí), cestnú dopravu (42 993 km cestných komunikácií), Vodná doprava (Dunaj – 172 km, Váh – 78,8 km, Bodrog – 7,8 km). Na Slovensku sa tiež nachádza potrubná doprava (2 ropovody – Družba, Adria). Slovenské pamiatky sú zaradené do zoznamu svetového dedičstva UNESCO, napríklad Spišský hrad - najväčší hradný komplex v Európe. Bardejov je východoslovenské gotické mesto so zachovalým mestským hradným systémom. Banská Bystrica je metropola stredného Slovenska a tiež je to mestská pamiatková rezervácia. Banská Štiavnica je mestská pamiatková rezervácia reprezentujúca banskú tradíciu na Slovensku. Bratislava je hlavné mesto Slovenska a dominantou je štvorvežový Bratislavský hrad. Košice majú významnú pozíciu v rámci karpatského euroregiónu. Kremnica je významné banské mesto, mince sa tu razia od 1328 taktiež sa tu razia euromince. Prešov je tretie najväčšie mesto Slovenska je to metropola Šariša. Vlkolínec je pamiatková rezervácia tradičnej ľudovej architektúry. Žilina je štvrté najväčšie mesto na Slovensku je administratívnym, hospodárskym a kultúrnym centrom severozápadného Slovenska.

6 PRÍPRAVA NA ZÁJAZD

Príprava na zájazd sa skladá z psychologickej a topografickej prípravy. Psychologická príprava je zameraná na účastníkov cestovného ruchu z východného Slovenska. Topografická príprava je zameraná na jednotlivé miesta nachádzajúce sa na trase zájazdu. Informácie o jednotlivých miestach na trase sú spracované v excerpčných lístkoch v prílohe A 1 – A 4

6.1 Psychologická príprava

Vieme, že účastníci zájazdu pochádzajú z východného Slovenska. Cieľový segment sú muži (20) a ženy (25) vo veku od 20 – 40 rokov. Pochádzajú z rôznych regiónov na Slovensku, prevažne z prešovského kraja. Vieme, že sa medzi našimi účastníkmi nachádzajú aj muži aj ženy. Vieme, že sú v rôznych rodinných stavoch (vydatá, ženatý, slobodný, atď.). Vzdelania účastníkov zájazdu sa líšia od stredoškolského s maturitou cez vysokoškolské I. a II. stupňa až po doktorandské vzdelanie. Vieme, že sú všetci zamestnaní a majú dostatok finančných prostriedkov na uspokojovanie svojich potrieb. Ich záľuby a záujmy sa líšia, no vieme, že sú vášniví turisti a zaujímajú sa o históriu, pretože si vybrali tento zájazd zameraný na banícke mestá. Vieme, že naši účastníci majú aspoň všeobecný prehľad o Slovensku, či už z propagácie alebo zo školy, ich poznatky sa môžu líšiť, budeme sa im snažiť podať čo najviac informácii. Vieme, že medzi účastníkmi sa budú nachádzať aj ľudia z prechodným pobytom na Slovensku, pričom majú znalosti slovenského jazyka. Vieme, že naši účastníci majú veľmi kladný vzťah k Slovensku, pretože ich zaujímajú informácie, ktoré ponúka história banských miestach, ktorá je veľmi pestrá a ponúkne im pohľad do minulosti. Vieme, že zdravotný a fyzický stav a zdatnosť našich účastníkov je veľmi dobrá, vzhľadom na to, že sa nachádzajú vo veľmi mladom veku, aj keď je možné že niektorý z nich môžu mať menšie zdravotné problémy, nemalo by to byť nič vážne, preto môžu náš zájazd absolvovať bez problémov. Vieme, že účastníci nášho zájazdu túžia po informáciách a po krásnych troch dňoch strávených nie len v prírode, ale aj v banských mestách. Z prvého dojmu môžeme usudzovať, že každý z našich účastníkov je individuálna osobnosť, predpokladáme, že všetci sú spoločenský a veľmi dobre naladení na nadchádzajúce dni.

6.2 Trasovanie zázjazdu

Trasa: Banská Bystrica (11,7 km), Špania Dolina (58,8 km), Kremnica (48,3 km), Nová Baňa (15,1 km), Pukanec (22,8 km), Banská Štiavnica (67,6 km), Ľubietová (23,3 km), Banská Bystrica.

Miesto a čas stretnutia: Železničná stanica v Banskej Bystrici o 8.00 hod.

Segment trhu: účastníci cestovného ruchu z celého Slovenska, prevažne z prešovského kraja (20 – 40 roční)

Dátum: 25. – 27. apríl 2015

6.3 Rámcový program zázjazdu

1. deň	Banská Bystrica	- Prehliadka mesta
		- Výstup na Hodinovú vežu
	Špania Dolina	- Malý banský okruh
		- Kostol Premenenia Pána
	Kremnica	- Prehliadka Mestského domu
2. deň	Kremnica	- Návšteva Minciarne
		- Prehliadka areálu Mestského hradu
	Nová Baňa	- Návšteva Mestskej radnice
	Pukanec	- Prehliadka expozície v múzeu obce
3. deň	Banská Štiavnica	- Banské múzeum v prírode
		- Kammerhof
	Ľubietová	- Múzejná expozícia v obecnom úrade
	Banská Bystrica	- Matejov dom

6.4 Itinerár zájazdu

1. deň

- 8:30 Prehliadka mesta Banská Bystrica + výstup na Hodinovú vežu
- 10:30 Špania Dolina
- 10:40 Malý banský okruh
- 13:00 Prestávka na občerstvenie
- 14:00 Kostol Premenenia Pána
- 15:00 Presun do Kremnice
- 15:40 Príchod do Kremnice a ubytovanie sa v hotelovom dome FLOREN
- 16:00 Mestský dom (Múzeum)
- 17:30 Večera v reštaurácii Floren
- 19:00 Uvítací večierok (diskotéka v historických maskách)

2. deň

- 8:00 Raňajky v reštaurácii Floren
- 9:00 Minciareň
- 10:30 Areál Mestského hradu
- 12:30 Obed v reštaurácii Floren
- 13:30 Presun do obce Nová Baňa
- 14:10 Návšteva Mestskej radnice + prehliadka mesta
- 16:00 Presun do obce Pukanec
- 16:40 Návšteva expozície v múzeu obce Pukanec
- 18:00 Presun do Banskej Štiavnice
- 18:50 Ubytovanie sa v hotely Topky
- 18:30 Opekačka na Počúvadle (za každého počasia)

3. deň

- 8:00 Raňajky v Starom hostinci

9:00	Návšteva Banského múzea v prírode
12:00	Obed v Starom hostinci
13:00	Kammerhof
15:30	Presun do obce Ľubietová
16:30	Návšteva Múzejná expozícia nachádzajúca sa v budove miestneho obecného úradu
17:15	Presun do Banskej Bystrice
17:40	Prehliadka expozície v Matejovom dome
19:00	Rozlúčkový večierok s večerou v hotelovom bare

6.5 Náhradný program

1. deň

08:30	Prehliadka mesta Banská Bystrica + výstup na Hodinovú vežu
10:00	Presun do Španej Doliny
10:30	Príchod do Špania Dolina
10:40	Klopačka (na poschodí expozícia)
11:40	Prestávka na občerstvenie
12:30	Výstup na Haldu
14:00	Presun do Kremnice
14:40	Príchod do Kremnice a ubytovanie sa v hotelovom dome FLOREN
15:00	Mestský dom (Múzeum)
16:00	Voľný program
17:30	Večera v reštaurácii Floren
19:00	Uvítací večierok (diskotéka v historických maskách)

2. deň

08:00	Raňajky v reštaurácii Floren
09:00	Minciareň
10:30	Presun do obce Nová Baňa

- 11:10 Návšteva Mestskej radnice + prehliadka mesta
- 13:30 Presun do obce Pukanec
- 14:10 Náučný chodník – Po stopách starého rudného baníctva Pukanec
- 16:00 Presun do Banskej Štiavnice
- 16:40 Návšteva sv. Antona
- 18:30 Ubytovanie sa v hoteli Topky
- 18:50 Opekačka na Počúvadle (za každého počasia)

3. deň

- 08:00 Raňajky v Starom hostinci
- 09:00 Starý zámok
- 11:30 Obed v Starom hostinci
- 12:00 Presun do Banskej Bystrice
- 12:50 Návšteva v Thurzovom dome
- 14:00 Návšteva v Matejovom dome
- 15:00 Voľný program v Banskej Bystrici
- 16:30 Návšteva Hvezdárne v Banskej Bystrici
- 18:00 Ukončenie zájazdu

7 OSOBNÁ VYBAVENOSŤ SPRIEVODCU

Osobná vybavenosť sprievodcu sa týka hlavne dokladov oprávňujúci vykonávať sprievodcovskú činnosť v súlade s platnou legislatívou, osobné doklady ako napríklad občiansky preukaz/cestovný pas, do krajiny s vízovou povinnosťou vrátane víza, písomne spracované informácie topografickej, psychologickkej a chronologickej prípravy vrátane itinerára zájazdu, taktiež lupu a baterku, ktoré sú potrebné na prípadné čítanie textu a sledovanie mapy aj potme., príručnú tašku na doklady. Tiež ide o mapové a textové pomôcky (autoatlas, automapu, plány miest a pod.), mobilný telefón, nabíjačku k mobilu, písacie potreby, blok, obálky, lepiacu pásku, kriedu, vreckový nožík, šijacie potreby, špagát, buzola poprípade kompas, pišťalka, ďalekohľad a i.), osobnú bielizeň, odev a obuv, peňažnú kartu a osobnú peňažnú hotovosť. Každú súčasť batožiny si sprievodca označí menovkou s domácou adresou, visačkou cestovnej kancelárie s cieľovým miestom zájazdu.

7.1 Denník sprievodcu

25. apríl 2015

Tento deň nie je deň pracovného pokoja ani sviatok. Je to pracovný deň – pondelok. V tento deň má meniny Danica, v našej skupine sa nachádzajú dve ženy s týmto menom. Žiadny z účastníkov nemá narodeniny. Na tento deň predpokladáme teplotu 20°C a jasné počasie, miestami zamračené. Tento mesiac je známy častými preháňkami, preto účastníkom odporúčam si pribaliť dáždnik a pršiplášť, poprípade nepremokavú obuv a oblečenie v prípade, že nás zastihne dážď. Na tento deň máme naplánovanú nenáročnú turistiku spojenú so špaňodolinskými oslavami výročia „Banského okruhu“, účastníkom odporúčam aby si zobrali so sebou turistickú obuv.

26. apríl 2015

Tento deň nie je deň pracovného pokoja ani sviatok. Je to pracovný deň – utorok. V tento deň má meniny Rudolf, v našej skupine sa nachádza jeden účastník s týmto menom.

Žiadny z účastníkov nemá narodeniny. Predpokladáme 18°C, slnečné počasie vhodné na turistiku a exkurzie. Napriek predpokladaného slnečného počasia odporúčam účastníkom aby si zobrali so sebou dáždnik alebo pršiplášť. V tento deň sa v Bratislave konajú Veľtrhy cestovného ruchu a tiež Autosalóny. Na tento dátum o 23:00 hodine je predpovedaná najlepšia viditeľnosť Venuše, bude to krásne zakončenie večera pri táboráku.

27. apríl 2015

Tento deň nie je deň pracovného pokoja ani sviatok. Je to pracovný deň – streda. V tento deň má meniny Valér, v našej skupine sa nenachádza nikto s týmto menom a nikto z účastníkov neoslavuje narodeniny. Predpokladáme 22°C, slnečné počasie vhodné na turistiku a exkurzie. Napriek predpokladanému počasiu odporúčam účastníkom aby si zobrali so sebou nepremokavú obuv, dáždnik alebo pršiplášť.

7.2 Výklad sprievodcu

Dobrý deň, volám sa Martina a budem Vás sprevádzať na ceste spoznávania bankských miest. Prvou zastávkou bude prehliadka námestia v Banskej Bystrici. Prehliadka začne na Dolnej ulici a bude pokračovať k Matejovmu domu, kde nás vyzdvihne autobus, ktorým sa pomaly presunieme do Španej Doliny. Počas týchto dní si priblížime históriu a zaujímavosti bankských miest a to Banskej Bystrica, Španej Doliny, Kremnice, Novej Bani, obci Pukanec, Banskej Štiavnice a Ľubietovej.

Na začiatok Vám poviem pár slov o histórii Banskej Bystrice. História mesta sa datuje od čias ťažby drahých kovov v tejto oblasti. Prvá písomná zmienka o Banskej Bystrici je z roku 1255 kedy uhorský kráľ Bello IV. udelil mestské výsady osade Bystrica, čím vznikla „Nova villa Bystriciensis“ dnešná Banská Bystrica.

Začiatok prehliadky od Dolnej ulice cez Námestie SNP až po Matejov dom

Nachádzame sa na Dolnej ulici alebo tiež na ceste k šibeničnému vršku. Šibeničný vršok sa nachádzal na mieste, kde teraz stojí Europa Shopping Centrum. Na konci Dolnej ulici stála do roku 1860 Dolná brána, ktorá tvorila vstup do mesta od Zvolena. Za ňou sa nachádza rímskokatolícky Kostol sv. Alžbety, ktorý bol v minulosti veľmi bohatou farmosťou, patril

mu špitál a dva mlyny. Sme pred pôvodne mestský špitálom, v ktorom býval Matej Bel – za rákociho povstania mu hrozil trest smrti, Bel sa však v skvelej reči obhájil pred súdom a dostal milosť. Môžeme ísť ďalej. Nachádzame sa pred domom č. 19 známym aj ako Bogdanovský dom. Má renesančný pôvod, stal sa polyfunkčným domom s pasážou. Ako môžete vidieť pri vstupnom portáli je masívna reťaz, ktorej dĺžka je totožná so šírkou ulice. Vzniklo okolo nej veľa povestí a dohadov, ale najpravdepodobnejšie je, že slúžila ako preventívna ochrana pred požiarmi. Ulicu ňou uzavreli aby koče nebránili hasičom v hasení požiaru. Vyššie po ľavej strane môžeme vidieť Bethlenov dom, pôvodne patril Rothovi, v roku 1620 v ňom zvolili sedmohradské knieža Gabriela Bethlena za uhorského kráľa. Dnes v objekte sídli Štátna galéria.⁸

Pomaly sa dostávame na námestie. Pred nami je Čierny obelisk zo švédskej žuly, ktorý postavili na počesť vojakov Červenej a Rumunskej armády, ktorí oslobodili mesto (25. marca 1945)

„Dom č. 12 pochádza z 15. storočia. Je pripisovaný rodine di Pauli. Roku 1530 ho nielenže rozšírili a nadstavili atikou, ale predĺžili ho aj do dvora pristavením päťdielnej arkádovej chodby. Atiku odstránili v roku 1911 a priečelie upravili v historizujúcom slohu. Budova je unikátne podpivničená. Pivnica je dvojpodlažná s valenou klenbou, ktorá siaha do šesť a pol metrovej hĺbky.“⁹

„Benického dom je už na prvý pohľad prítlačlivý vďaka reliéfu nad vstupným portálom. Erb na ňom je síce szentiványiovský, ale objekt je dodnes známy ako Benického dom. Aj on vznikol spojením dvoch samostatne stojacich gotických domov. Keď koncom 16. storočia zjednotili obidve stavby pod spoločnú fasádu, vytvoril sa veľký mázhaus zaklenutý na stredný stĺp. Na mieste vstupu do Mazhausu bola pristavená unikátna otvorená arkádová loggia, ktorá má šesť oblúkov. V interiéri sa nachádzajú lunetové klenby so srdcovými, palmetovými a inými vzormi. Veľmi zaujímavým je renesančný portál s nápisom a erbom rodu Szentyvany, ktorý držia dvaja baníci v slávnostnej rovnošate. Meno nesie po podžupanovi Tomášovi Benickom z Mičinej, ktorý bol jeho majiteľom v roku 1660.“

---

⁸ Banská Bystrica a okolie, Karol Demuth - Pavel Hruz - Milan Šoka, Sprievodca po histórii a pamiatkach

⁹ Banská Bystrica a okolie, Karol Demuth - Pavel Hruz - Milan Šoka, Sprievodca po histórii a pamiatkach

„ Dom č. 11 - južnú časť námestia uzatvára pribicerovský dom. Bol pôvodne neskorogotický z konca 15. storočia, ale o 100 rokov ho prestavali v renesančnom slohu s prejazdnu bránou a chodbou. Priečelie zvýšili atikou. Dnešný historizujúci vzhľad dostala budova v prvých deceniách 19. storočia. Bývali tu dve významné osobnosti – Jakub Pribicer, autor prvého slovenského astronomického diela a Pavol Halvepapius, učenec, kňaz a významný pedagóg, rektor miestnej latinskej školy v rokoch 1579 až 1585, autor banskobystričského školského poriadku.“²

„Dom č. 10 - v susedstve je prestavaný starší dom z druhej štvrtiny 16. storočia. Miestnosti na prízemí majú lunetové klenby. Priečelie prefasádovali v 20. Storočí v historizujúcom slohu. Pekárenská tradícia v dome siaha až do roku 1930, keď tu piekli obľúbené anízové praclíky, známe ako onajzky.“¹⁰

Dom č. 8 - niekdajšie sídlo banskej komory – Kammerhof – bolo v 16. stor. najväčšou renesančnou stavbou námestia. V roku 1913 komorský dom zbúrali a postavili novú budovu pre potreby Lesného riaditeľstva. Trojpodlažná budova má secesnú fasádu. Prejazdnu bránou otvorili nový priestor pre zástavbu Národnej ulice. Dnes v budove sídli celoslovenské generálne riaditeľstvo podniku Lesy SR. Od roku 2005 má v prejazde pamätnú tabuľu bankský a lesný lekár, spisovateľ Gustáv Kazimír Zechenter Laskomerský.³

Dom č. 7 - Vznikol po stavebných úpravách začiatkom 16. stor. ako poschodový objekt prejazdneho typu. V prednej časti mázhaus, ktorý pokračuje chodbou prejazdu a obytnou časťou. Je pripisovaný majstrom Oswaldovi a Boženíkov. Fasáda púta pozornosť obnoveným čierno-bielym diamantovaním. V dvornom krídle bola trojpodlažná arkáda. Druhé poschodie dvorného krídla bolo zo statických dôvodov roku 1964 asanované.³

Dom č. 6 - tento dom vznikol pravdepodobne na mieste staršieho objektu na začiatku 15. storočia a kedysi ho vlastnil richtár Banskej Bystrice, kedysi obchodník s med'ou a vínom Juraj Šafár. V minulosti patril dokonca k domom, v ktorých sa poskytovali erotické služby "na vyššej úrovni". Stretávali sa tu pravidelne baníci zo Španej doliny a Starých Hôr pri oslavách. Kedysi bývala plná počas mestských slávností, čomu sa teší aj v súčasnosti. Pod názvom vináreň Šestka je známa generáciám obyvateľov Banskej Bystrice a tiež návštevníkom tohto mesta, kde sa stretávali ľudia zo všetkých vrstiev.. a stretávajú sa tu aj

---

¹⁰ Banská Bystrica a okolie, Karol Demuth - Pavel Hruz - Milan Šoka, Sprievodca po histórii a pamiatkach

dodnes. Názov Cechová reštaurácia nesie podľa cechu čo bolo združenie remeselníkov a drobných obchodníkov podľa toho čo spracovávali, kožu, kov, kameň, drevo, textil a i.¹¹

„Thurzov dom sa nachádza na Námestí SNP č.4. Patrí medzi najznámejšie a najstaršie domy na námestí. V roku 1495 banský ťažiar Ján Thurzo z Betlanovice kúpil na námestí v Banskej Bystrici dva - pôvodne gotické, označované ako Mittelhaus - domy od richtára Jána Langa z Rožňavy. Thurzo tieto domy nechal spojiť prestavbou, čím vznikol reprezentačný dom a sídlo Thurzovsko-fuggerovskej obchodnej spoločnosti. Táto spoločnosť vo svojej dobe vyvážala med' z okolitých hôr do celej Európy.

Dnešnú podobu dom získal prestavbami v polovici 16.storočia, po nich sa na priečelí budovy objavili viaceré prvky inšpirované talianskou renesanciou. Thurzov dom je vlastne trojpodlažným palácom. Na prízemí a prvom poschodí sa nachádzajú dve miestnosti s drevenými trámovými stropmi. Na prízemí je unikátna miestnosť s valenou klenbou a freskami pochádzajúcimi z druhej polovice 15.storočia, tzv. Zelená sieň. Datovanie sa opiera o erby, patriace kráľovi Matejovi Korvínovi a jeho manželke Beatrix Aragónskej, umiestnené na vrcholovej osi klenby. Na stenách Zelenej siene sa popri rastlinných motívoch nachádzajú aj figurálne výjavy Tanec s medveďom, Sv.Juraj v boji s drakom, Danielov sen a objavenie drahého kovu, Kristus a samaritánka, Posledný súd, Sv.Barbara, Mojžiš, Zuzana a starci a iné. V rokoch 2005-07 prebehli reštaurátorské práce na záchranu týchto vzácných fresiek.

Dnes tu sídli spoločenskovedná expozícia Stredoslovenského múzea. V celkovom počte 12 miestností múzeum ponúka množstvo archeologických exponátov, stredovekých zbraní, mincí a kópií historických dokumentov. Samostatné miesto patrí gotickému umeniu, banskej problematike, cechom, remeslám a manufaktúram. Veľkú časť druhého poschodia zaberá prehliadka dobového meštianskeho nábytku a národopisného materiálu. V priestoroch na prízemí sa po celý rok vymieňajú rôznorodé výstavy.

K Thurzovmu domu sa z čias osmanskej expanzie viaže stará povesť. Pripomína ju okrúhly výčnelok vedľa vstupného portálu. Ešte pred niekoľkými desiatkami rokov sa dali na ňom rozoznať štylizované črty tváre. Hoci sa Turci do mesta nedostali, posielali sem vyzvedačov a koncom 16. stor. napádali predmestia. Jeden z tureckých špiónov údajne

---

¹¹Banská Bystrica a okolie, Karol Demuth - Pavel Hruz - Milan Šoka, Sprievodca po histórii a pamiatkach

zneuctil kresťanské dievča. Chytili ho a sťali. Trup priviazali na koňa a odohnali do tureckého tábora. Hlavu vraj zamurovali nad pilierom thurzovského domu.¹²

„Radnica - dom č.1 na Námestí SNP vznikol spojením dvoch domov. patril v druhej polovici 15.storočia Vítovi Mühlsteinovi, ktorý je prvým známym majiteľom. V dvadsiatich rokoch 16.storočia bol majiteľom domu Henrik Kindlinger, ktorý bol od roku 1523 členom mestskej rady a v roku 1528 aj richtárom mesta. V dome spolu s ním žil príbuzný Matz Kindlinger a tiež Peter Glodschmidt a vdova po Jánovi Beckovi. Na jeho úpravách sa podieľali renomovaní stavitelia. Roku 1632 renovoval čelnú fasádu Jacob Di Pauli. Roku 1725 došlo k rozšíreniu zasadacej miestnosti. Po požiari roku 1761 bola odstránená atika a priečelie bolo upravené do dnešnej podoby. Roku 1825 došlo k zväčšeniu budovy nadstavbou druhého poschodia. Počas SNP tu sídlil Revolučný národný výbor. Začiatkom 20.storočia a roku 1945 prebehla ďalšia úprava, ktorou sa pozmenilo pôvodné členenie budovy. Bola prestavaná aj dvorová časť. Dom dnes slúži ako pôvodnému účelu ako radnica. V časoch socializmu tu sídlil Mestský národný výbor.“¹³

„Fontána s vodometom je dominantou stredu Námestia SNP. Bola postavená v roku 1895. Jej predchodkyňou bola kamenná fontána osemuholníkového tvaru. Najstaršia písomná zmienka o tomto priestore pochádza zo 17.storočia, kedy mesto poverilo kamenárskeho majstra Tomáša Wolfa vybudovaním jazierka, uprostred ktorého bola osadená mosadzná socha. Dielo bolo vyhotovené v rokoch 1633-35 (Odmena pre majstra činila 500 zlatých). Súčasná fontána (vodomet) bola roku 1912 prerobená na elektrický pohon a roku 1928 zhotovil správca mestského gazdovstva jej farebné osvetlenie (za odmenu 3 000 Kč). V tom istom roku boli navrhnuté kamene v jej strede do terajšej výšky.“¹⁴

Kapitulská ulica tvorila kedysi najkratšiu spojnicu hronského nábrežia s námestím. Zrejme aj preto sa pôvodne volala Hronská ulica a nachádzala sa tu aj Hronská brána. Prvé drevené domy v nej patrili majstrom cechu mäsiarskeho. Zachované najstaršie objekty sú však už spojené s jezuitským rádom – Katedrála sv. Františka Xaverského.¹⁵

---

¹² <http://www.binderovci.sk/index.php?cat=6&id=15>

¹³ <http://www.binderovci.sk/index.php?cat=6&id=33>

¹⁴ <http://www.binderovci.sk/index.php?cat=6&id=35>

¹⁵ Banská Bystrica a okolie, Karol Demuth - Pavel Hruz - Milan Šoka, Sprievodca po histórii a pamiatkach

Katedrála sv. Františka Xaverského - na tomto mieste stál pôvodne Oberhaus – horný dom mecéna Michala Konigsbergera, v ktorom sa nachádzala Kaplnka sv. Jána Krsiteľa. Prvá zmienka o kaplnke prináša Konigsbergerov testament – prikazuje budúcemu majiteľovi užívať príľahlú záhradu a lúky a tiež vydržiavať kňaza, ktorý by denne v kaplnke slúžil omšu. Keď sa mesto poddalo Rákocimu, žoldnieri kaplnku zdemolovali, až po porážke Rákociho svätyňu prestavali.

Jeho dispozícia vychádza z typu jezuitského kostola Il Gesú v Ríme. Kostol vysvätil belehradský arcibiskup Lukáš Natali (1715). Keď (1776) zriadili banskobystriickú diecézu, stal sa kostol biskupským katedrálom.⁸

„Morový-mariánsky stĺp bol postavený roku 1719 po jednom z pustošivých morov (najväčší bol 1601, kedy vymrela približne polovica obyvateľov mesta - 1392 ľudí). Stĺp s Pannou Máriou na vrchole stojí na polygonálnom podstavci priamo pred kostolom sv. Františka Xaverského. Stĺp bol viackrát upravovaný. Najzásadnejším zásahom bolo odstránenie ohrady okolo schodišťa a úprava samotného stĺpa roku 1897. V tom istom roku zvažovala mestská rada aj o jeho presunutí do stredovej osi námestia.

Roku 1964 bol mariánsky stĺp premiestnený na priestranstvo bývalej Promenády v blízkosti areálu hradu v súvislosti s návštevou Nikitu Sergejeviča Chruščova a nevyhovoval vtedajšej ideológii. Roku 1994 sa vrátil, po rekonštrukcii námestia, takmer na svoje pôvodné miesto.“¹⁶

„Spočiatku plnila okrem funkcie nosiča hodín aj strážnu funkciu. Z veže sa komunikovalo s ďalšími strážnymi vežami na Vartovke a na Šachtickách, odkiaľ hlásili prípadné nebezpečenstvo hroziace mestu. Vo veži bývali trubači, ktorí v prípade požiaru vyšli na odchodu veže a trúbili na poplach.

Hodinová veža sa nazývala tiež vážnicovou, pretože stála pri budove mestskej váhy. Pod hodinovou vežou sa nachádzala mestská mučiareň a väzenie. Od svojho postavenia veža niekoľkokrát vyhorela, prešla viacerými úpravami a zmenami. Od začiatku 20. storočia sa veža postupne vychýľuje od osi, ktoré je viditeľné aj voľným okom. V súčasnosti je šikmou až o 68 cm. Pradáva legenda hovorí aj o vysvetlení, prečo je veža šikmá: Vežu naklonili

---

¹⁶ <http://www.binderovci.sk/index.php?cat=6&id=10>

anjeli, ktorí sa zrazili a zachytili o jej vrchol, keď v noci leteli nad jej strechou. Veža je prístupná verejnosti, preto ak máte záujem môžete sa ísť pozrieť z balkóna na celé mesto.¹⁷

„Mestský hrad - jedinečný komplex hradného areálu mesta sa nachádza na vyvýšenom mieste neďaleko niekdajšieho banskobystriického rínku, terajšieho Námestia SNP. Najprv tu banskí ťažiar (waldburgeri) postavili kostol. Okolo neho vyrástol postupne komplex mestského hradu s kamenným opevnením, baštami a viacerými budovami cirkevného a svetského rázu.“¹⁰

Vstupnú časť do hradného komplexu tvorí barbakan ako predbránie mestskej veže. Spolu s celým hradným opevnením ho dokončili v roku 1512. Vstupovalo sa doň po padacom moste dvoma kamennými portálmi. Menší slúžil chodcom, väčší bol určený pre povozy. Nad portálmi ešte i dnes môžeme vidieť otvory, cez ktoré mali obrancovia hradu liať smolu na nepriateľa. Dominantou zostala veža, mohutná zvonica, ktorá počas tureckých výbojov plnila aj dôležitú signalizačnú úlohu, bola súčasťou varovného systému pred blížiacim sa nebezpečenstvom. Jej zvony boli pýchou mesta. Najväčší z nich „Generál“ váži vyše 6ton a jeho hlas sa rozliehal po okolí ešte aj v polovici 20. stor. Pod vysokou vežou vtedy ešte čupel najmenší banskobystriický obytný dom. So svojou ženou v ňom býval strážnik, ktorý bol aj zvonárom v hradnej veži.¹⁸

Kostol Nanebovzatia Panny Márie, nazývaný aj nemecký, je dominantou mestského hradného areálu v Banskej Bystrici. Na starších základoch románskej baziliky so štvorcovou svätyňou ho postavili v polovici 13. storočia bohatí nemeckí mešťania, majitelia baní.

Opevnenie okolo kostola sa spomína už v roku 1442. Odvtedy prešiel viacerými prestavbami. Na južnej strane kostola pristavili roku 1473 Kaplnky sv. Ondreja a Tela Kristovho a roku 1480 Kaplnku sv. Jána Krstiteľa. Aj bočnú loď na severnej strane prestavali v roku 1478 na kaplnku a zasvätili ju sv. Barbore, patrónke baníkov. Po ničivom požiari v roku 1500 zásluhou neskorogotickej prestavby, dostal chrám Nanebovzatia Panny Márie nový vzhľad. Pričinili sa o to najbohatší ťažiar. Z tohto obdobia sa datuje aj jeho prívlastok „nemecký“. V roku 1761 opäť postihol mesto obrovský požiar. Svojím rozsahom patril k najväčším v súčasnej Európe, zničil viac ako tristo domov. Na farskom kostole sa zrútila strecha a prepadli sa klenby. Hlavný oltár z dielne Majstra Pavla z Levoče, ktorý bol vyšší

---

¹⁷ Banská Bystrica a okolie, Karol Demuth - Pavel Hruz - Milan Šoka, Sprievodca po histórii a pamiatkach

¹⁸ Banská Bystrica a okolie, Karol Demuth - Pavel Hruz - Milan Šoka, Sprievodca po histórii a pamiatkach

ako levočský, sa premenil na popol. Len zázrakom uniklo skaze súsošie, „Kristus na Olivovej hore“. Z interiéru sa zachovala bronzová krstiteľnica, ktorú vyhotovil Majster Jodok v roku 1475 a oratórium sv. Jána Almužníka nad sakristiou, ktoré pochádza z roku 1516. Neporušená zostala aj Kaplnka sv. Barbory, známa neskorogotickým oltárom Majstra Pavla, ktorý bol dokončený roku 1509. V kaplnke možno obdivovať originálnu klenbu, ako aj fresky svätých: Vojtecha, Martina, Hieronyma, Imricha a Ladislava.

Maľba barokových klenieb z roku 1770 je dielom Antona Schmidta. Na hlavnom oltári sú dva obrazy - Nanebovzatie Panny Márie a Sv. trojica od J. L. Krackera z roku 1774. Liturgické predmety zo 17. a 18. storočia tvoria hodnotný chrámový poklad. Z nich vyniká kalich z polovice 18. storočia od levočského zlatníka J. Szilassyho.¹⁹

„Neskorogotický objekt Matejev dom je najstaršou sekulárnou pamiatkou mestského hradu. Je vystavaný do Baníckej bašty a do severného kamenného opevnenia hradu, ktoré je v týchto miestach najzachovalejšie. Na priečelí, spolu s mestským erbom sa nachádza kovínovský erb a datovanie: rok 1479. Po požiari v roku 1761 dom chátral. Obnovili ho až začiatkom 20. stor. pre expozičné účely vtedajšieho Mestského múzea.“²⁰

Teraz sa presunieme do Španej Doliny, ktorá leží 11 km severne od Banskej Bystrice, na rozhraní Nízkych Tatier a Veľkej Fatry. Pre svoje náleziská medenej rudy obsahujúcej aj striebro bola kedysi preslávená po celej Európe.

Teraz sa nachádzame pred Klopačkou, kde si po menšej turistike oddýchneme. Na začiatok si povieme pár slov o histórii Španej Doliny. Prvé bane v lokalite boli otvorené v roku 1006. Tento údaj sa nedá historicky overiť, je však nepochybné, že ruda sa tu dobývala dávno predtým. Archeologické nálezy potvrdzujú dobývanie rudy už v eneolite. Špania Dolina, spolu s ďalšími baníckymi osadami Staré Hory, Richtárová, Piesky, Moštenica a Tajov priniesli prívlastok banská mestu Banská Bystrica a bohatstvo majiteľom hút a baní žijúcich v meste. Majitelia baní tzv. waldbürgeri mali svoje bohaté domy postavené na banskobystrickom námestí. Napriek všetkým snahám koncom 17 stor. pracovalo v Španej Doline už iba 800 robotníkov. Ženy baníkov a deti pracovali pri triedení rudy no začali si privyrábať aj paličkovaním čipiek. Založili tak tradíciu špaňodolinskej čipky a v roku 1883 i

---

¹⁹ [http://sk.wikipedia.org/wiki/Kostol_Nanebovzatia_Panny_M%C3%A1rie_\(Bansk%C3%A1_Bystrica\)](http://sk.wikipedia.org/wiki/Kostol_Nanebovzatia_Panny_M%C3%A1rie_(Bansk%C3%A1_Bystrica))

²⁰ Banská Bystrica a okolie, Karol Demuth - Pavel Hruz - Milan Šoka, Sprievodca po histórii a pamiatkach

školu paličkovania. Môžeme sa pomaly vybrať po náučnom chodníku, ktorý je vyznačený zeleným kruhom v bielom poli.

Z námestia vedie úzke kryté drevené schodište so 162 schodmi, ktorými sa dostaneme ku kostolu. Najpozoruhodnejší z architektonických pamiatok je tento kostol s príľahlými stavbami - farou, zvonnicou, kaplnkou a baštou. Tento areál je opevnený hradbami vybudovanými v 1. polovici 16.stor., je situovaný na prirodzenej vyvýšenine a je viditeľný takmer z každého miesta v obci. Kostol oslávil svoje 740. výročie svojho vysvätenia roku 1994, vznikol prestavbou románskeho kostola na ranogotický. V roku 1593 bol znovu prestavaný a zväčšený v renesančnom slohu. Ďalšie prestavby boli v barokovom slohu. Vnútrajšok kostola vymaľoval roku 1934 Jozef Hanula.²¹ Môžeme sa presunúť do autobusu.

Teraz sa presunieme do Kremnice. Kremnica patrí medzi stredoveké mestá stojace v čase svojej slávy v centre pozornosti panovníkov, ktorí sa ju usilovali dobyť a získať pre seba. Predpokladá sa, že zlato a striebro sa v Kremnici a jej okolí ťažili už od 10. storočia, skutočný rozmach ťažby však nastal až začiatkom 14. storočia. Roku 1328 udelil uhorský kráľ Karol Róbert z Anjou osade Cremnychbana privilégia slobodného kráľovského banského a minciarskeho mesta. Zároveň tu založil mincovňu, ktorá počas stáročí svojej existencie vyprodukovala obrovské množstvo zlatých i strieborných mincí a podopierala nimi tróny mnohých európskych panovníkov. Kremnické dukáty, tzv. florény, patrili k najhodnotnejším a k najvyhľadávanejším minciam v Európe.²²

Dorazili sme do Kremnice. Ubytujeme sa a presunieme do Múzea. Po prehliadke sa vrátíme do Floren a navečeriame sa.

Prešli sme okolo jedného z posledných morových stĺpov v bývalých habsburských krajinách.

Dorazili sme pred Múzeum, v ktorom sa expozícia rozkladá na piatich podlažiach (za chvíľu si ju budete môcť pozrieť) rekonštruovaného gotického meštianskeho domu s bohatou históriou. Zašlú slávu baníctva približuje expozícia na dvoch podzemných podlažiach. Návštevník sa oboznámi s povrchovým spracovaním rudy až po získanie zrníčka čistého zlata. Na prízemí je umiestnená expozícia dejín mesta a samotného múzea s dôrazom na kremnické remeslá. Na prvom poschodí sa návštevníkom ponúka možnosť oboznámiť sa s

---

²¹ <http://www.spaniadolina.sk/historia.html>

²² <http://sk.wikipedia.org/wiki/Kremnica>

dejinami peňazí na Slovensku od najstarších čias po súčasnosť. Nasledujú dejiny medailérstva, prezentovaná je slovenská, rakúska, nemecká, maďarská i česká medailérska škola.²³

Mincovňa Kremnica, bola založená v roku 1328 a už takmer sedem storočí nepretržite vyrába minciarske produkty, ktoré patria z hľadiska viacerých kritérií medzi špičku vo svete. Sedem storočí skúseností v minciarstve im umožňuje vyrábať široké portfólio produktov v najvyššej kvalite a uspokojovať tak stovky zákazníkov ročne. Mincovňa patrí medzi mincovne, ktorých produkcia nie je zameraná len na výrobu mincí a medailí. Kvalitné technologické vybavenie spolu s talentovanými ľuďmi im umožňuje vyrábať vysokokvalitné plakety, žetóny, odznaky, prívesky, kravatové spony, známky, štítky, vyznamenania, primátorské reťaze, rády a mnohé iné produkty. Všetky výrobky dokážu vytvoriť s najnáročnejšou vysokou plastikou, v ľubovoľných tvaroch, veľkostiach a povrchových úpravách (pozlátené, postriebrené, farbené, patinované,...) vždy podľa želania zákazníka. Produkty zhotovujú z drahých a farebných kovov ako zlato, striebro, meď, mosadz, hliník a iné.²⁴ *Vojdite.*

Teraz sa presunieme do areálu mestského hradu, kde si povieme pár slov o ňom.

„V rokoch 1976 až 1996 prešiel hradný areál komplexnou obnovou. V roku 1956 bolo historické centrum Kremnice vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu a stredoveký Mestský hrad je národnou kultúrnou pamiatkou.

V hradnom areáli sa nachádza šesť expozícií v priestoroch štyroch objektov - Románsky karner, Malá veža, Severná veža a Radnica. Expozíciu Barokové plastiky, v pôvodnej budove Radnice, tvoria dva ucelené súbory plastík. Prvá pochádza z barokového oltára Kostola sv. Kataríny a druhá je z dielne Dionýza Stanetiho. Románsky karner, najstaršia stavba Mestského hradu má v suteréne sprístupnenú kostnicu a v hornej časti kaplnku s gotickými nástennými maľbami. Expozícia Kremnické zvony a zvonolejáři v Malej veži zoznamuje návštevníkov s históriou tunajších zvonolejárskych dielní a je doplnená originálmi i kópiami kremnických zvonov. V podveží visí najstarší a najväčší zvon Urban z roku 1588, ktorý má priemer 1,66 metra. Expozícia Obrana mesta v Severnej veži približuje fortifikačný systém

---

²³ http://old.kremnica.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=3&Itemid=7

²⁴ <http://www.mint.sk/onas.php>

mesta, ako aj zbrane, ktorými bol chránený. Celková prehliadka hradu trvá približne dve hodiny.

Dominantou mesta i areálu hradu je dvojloďový rímsko-katolícky Kostol sv. Kataríny. Pôvodne dvojloďový neskorogotický kostol z polovice 15. storočia vznikol prestavbou staršieho objektu zo 14. storočia. Takmer štvorcový halový dvojloďový kostol s južnou a severnou kaplnkou má svätyňu zaklenutú sieťovou klenbou. Severné a južné oratórium sú prístupné točitým kamenným schodiskom, chór na západnej strane lode kostola má nový organ. Organ je porovnateľný s parametrami organov európskej úrovne. Interiér kostola je neogotický z roku 1885, krídlové oltáre - hlavný a štyri bočné oltáre sú bohato zdobené a pozlátené.²⁵

Prehliadka Kremnice sa nám končí teraz sa presunieme naspäť do Florenu kde sa naobedujeme a pomaly presunieme do autobusu, ktorý nás odvezie do Novej Bane.

Na začiatok si poviem pár slov k histórii. Historický vývoj starobylého slobodného kráľovského banského mesta Nová Baňa odráža počiatky ťažby drahých kovov, jeho postupný rast a premeny.

Najstaršie stopy osídlenia tejto lokality vedú k neskorej dobe kamennej, na čo poukazujú archeologické nálezy kamenných sekeromlatov z "Mlynárovho vrchu". Známý ojedinelý nález bronzového sekeromlatu z "Janíkových zemí" je zo strednej doby bronzovej (okolo roku 1 500 pred n.l.). Dokladom obchodných kontaktov tejto oblasti v dobe rímskej sú nálezy mincí, datovaných do 2. a 3. stor. n.l. Súčasťou reťaze výšinných opevnených hradísk, chrániacich cestu Pohroním v nepokojnom veľkomoravskom období a v intenciách vznikajúceho uhorského štátu je "Zámčisko" neďaleko Novej Bane. Pred rokom 1337, z ktorého pochádza najstaršia písomná zmienka o osade Seunich - neskoršej Novej Bane, narazili na tomto území ťažiarci z Pukanca na zlato.

Najväčší rozmach baníctva a stredovekého mesta je zaznamenaný v 2. polovici 14. storočia, kedy sa Nová Baňa zaradila medzi sedem hornouhorských banských miest. Zatopené banské diela mal zachrániť atmosférický ohňový stroj, zostrojený v roku 1722 anglickým konštruktérom Isaacom Potterom (model stroja sa nachádza v Pohronskom múzeu v Novej Bani). Bol to prvý parný stroj na Európskom kontinente. V roku 1723 tu vzniká účastinná spoločnosť na ťažbu zlata. Striedajúc úspechy s neúspechmi pokračovali ťažiarci v ťažbe do roku 1887, kedy boli tunajšie bane pre nerentabilnosť zatvorené. osné žily. Zo vzrastu počtu

---

²⁵ <http://dromedar.topky.sk/cl/11161/235673/VYLET-Hrad-Kremnica>

mlynov na drvenie rudy možno usudzovať, že boli veľmi výnosné, čo napomohlo pretvoreniu pôvodnej osady na aglomeráciu mestského typu. V roku 1345 získala postavenie slobodného kráľovského a banského mesta a postupne dostala i výsady: právo trhu, právo meča, míľové právo. Už od 14. storočia bolo mesto známe výrobou mlynských kameňov, zručnými remeselníkmi (vynikali hrnčiari, obuvníci, kováči, krajčíri), ľudovými rezbármi, výrobcami domáceho a poľnohospodárskeho náradia a bohatou úrodou kvalitného ovocia.

V neďalekej Starej Hute vznikla v roku 1630 jedna z najstarších uhorských sklární. Modernejší priemysel sa začal rozvíjať až v roku 1907, vybudovaním sklárne v Novej Bani. Blížime do obce Nová Baňa. Prvou zastávkou bude prehliadka Mestskej radnice, poprosím Vás aby ste si zobrali svoje osobné veci a počali ma pred autobusom.

Architektonickou dominantou Novej Bane je nepochybne budova mestskej radnice. Je to pôvodne štvorpodlažná gotická stavba pevnostného charakteru, postavená niekedy po roku 1353. V prvej polovici 18. storočia bola po požiari prestavaná, pričom sa odstránilo tretie poschodie a bola doplnená hranolovou vežou, ktorá má barokovú baňu. Jeden z troch zvonov vo veži pochádza z 18. storočia. Na prízemí vo východnom krídle je zachovaná gotická krížová klenba a na poschodiach a severnej fasáde gotické a renesančné detaily. V zasadacej sieni sa zachovali barokové nástenné maľby s portrétmi uhorských panovníkov, obnovené v roku 1925.

Pomaly sa presunie pred budovu Mestskej radnice. O jej pôvodnom účele existuje množstvo dohadov, ako i povestí, tradovaných ústnym podaním. Najpravdepodobnejším sa však zdá, že budova bola postavená ako kráľovský dom, v zmysle nariadenia Karola Róberta z roku 1335, podľa ktorého sa mali vo všetkých banských mestách postaviť takéto kráľovské domy (domus regiae), do ktorých mali ťažiarri odovzdávať drahé kovy. Patričná pozornosť je venovaná baníctvu, ktoré bolo tunajším najvýznamnejším odvetvím, a tiež rozvinutému sklárstvu.

Zaujímavú časť prehliadky predstavuje expozícia venovaná neďalekému Putikovmu víšku – najmladšej sopke na Slovensku i v celej strednej Európe.²⁶ Bližšie informácie nám povie slečna Lenka Chudá, ktorej prenechávam slovo.

Prehliadku expozície máme za sebou. Teraz nasleduje voľný program, počas ktorého si môžete pozrieť mesto. Máme 14.55 hod., stretne sa pred autobusom o 15.50 hod. a následne sa presunieme do obce Pukanec.

---

²⁶ <http://vypadni.sk/sk/GeoObject/Detail/1825>

Sme všetci? Ak nie, verím, že oneskorenci majú na mňa číslo. Sme pripravení na odchod a môžeme vyraziť do obce Pukanec.

História obce Pukanec siaha už od roku 1075 kedy nachádzame prvý písomný historický dokument o existencii Pukanca - v zakladajúcej listine hronskobeňadického opátstva, kde sa spomína Villa Baka ako hraničný bod opátskych majetkov. 1388 najstarší doklad o členstve Pukanca v zväzku stredoslovenských banských miest. V roku 1470 banské mestá dostala kráľovná Beatrix, manželka Mateja Korvína, ktorý ich oslobodzuje od všetkých ostatných poplatkov na večné časy. O 200 rokov sa

k Pukancu prihnalo veľké množstvo Turkov. Obklúčili ho a veľkú časť vyrabovali a vypálili. Posledným aktívnym bankským dielom bola Biela baňa (do roku 1891).

O 10 minút vstúpime do obce Pukanec, kde na nás čaká prehliadka expozície v múzeu oproti Miestnej knižnici. Poprosím Vás aby ste vystúpili z autobusu a nasledovali ma do múzea kde prenechám slovo magistre Palkovičovej, ktorá nás zavedie do čias banskej slávy, kráľov a kráľovien. Po zaujímavej prehliadke sa spoločne presunieme do autobusu a čaká nás ďalšia zastávka, ktorou je Banská Štiavnica.

Počas cesty, kým sa presunieme do Štiavnice Vám poviem pár slov o histórii. Tisícky rokov sa tu všetko podriaďuje baníckej činnosti človeka a sprievodným aktivitám. Matka Zem tu nazhromaždila na svojom povrchu poklady. Ligot striebra a zlata pritiahol Keltov už na prelome nášho letopočtu. Rudné žily tu často vystupujú na povrch, čo dnes môže návštevník vidieť napríklad v lokalite Staré mesto pod "lesklým vrchom" Glanzenbergom. Asi práve tu sa schovala jašterička pred bačom, ktorý potom pri jej prenasledovaní našiel v kameni zlato - tak hovorí legenda o vzniku Banskej Štiavnice. Či už to bolo tak alebo onak, mnoho storočí po sebe potom ľudia doslova menili tvár Zeme. Aj keď povrchové zdroje rúd vtedajší obyvatelia vyčerpali, zlatá horúčka nepovolila. Pristáhovalci z Tirolska v 12. a 13. storočí priniesli vedomosti a zručnosti potrebné pre ťažbu a spracovanie vo väčších hĺbkach. V tom čase už bola banícka osada Banská Štiavnica mestom, a to bohatým mestom. Ohromná prosperita baní v nasledujúcich dvoch storočiach odrážala využitie nových progresívnych metód dolovania a spracúvania drahých kovov. Mešec sa plnil a kraj prekvital.

Pomaly sa dostávame do Banskej Štiavnice, po príchode sa ubytujeme v hotela Topky a presunieme sa na Počúvadlo kde si spravíme oddychový táborák pod hviezdami.

Prajem Vám dobré ráno. Naraňajkovať sa pôjdeme do Starého hostinca. Po nabratí energie sa presunieme do Banského múzea v prírode. Ktoré ako najstaršia a tematicky najrozsiahlejšia banícka expozícia na Slovensku ukazuje vývoj rudného baníctva

v stredoeurópskom priestore od stredoveku do konca 20. storočia. Už viac ako 30 rokov patrí k najväčším atrakciám Banskej Štiavnice Banské múzeum v prírode – skanzen. Táto expozícia Slovenského banského múzea priťahuje návštevníkov najmä možnosťou fárania do bane, ktorej najstaršie časti sú datované až do 17. storočia. Súčasťou príťažlivej podzemnej expozície sú aj exponáty, predstavujúce banské práce, techniku a technológiu. Celá prehliadka bane trvá zhruba 90 minút. Zaujímavá je aj povrchová expozícia, v ktorej sa nachádzajú staré banské budovy a zariadenia. Najnovšou súčasťou povrchovej expozície je Náučná geologická expozícia (súčasť projektu Geopark Banská Štiavnica), ktorá prezentuje geologický vývoj Slovenska a je vhodným miestom na výučbu predmetov, spojených s geológiou.²⁷ Viac nám o múzeu a expozíciách povie pán Ivan Gosiorovský.

Prehliadku máme za sebou verím, že sa Vám páčila. Naobedovať sa pôjdeme do Starého hostinca, kde načerpáme sily a budeme sa môcť vydať centra kde si v Kammerhofe pozrieme expozíciu Baníctvo na Slovensku. Najrozsiahlejšia expozícia v meste nie je len o banskej technike. Banícke školstvo, história najvýznamnejšieho banského úradu na našom území (pôsobil v Banskej Štiavnici od 16.storočia), galéria dobového portrétu – banských odborníkov a významných osobností, ľudové umenie s baníckou tematikou, slávnostný banícky odev – to všetko súviselo s baníctvom a je v expozícii prezentované predovšetkým zachovanými autentickými dobovými predmetmi. Samotné baníctvo – ťažba suroviny sa začína objavením ložiska, geologickým prieskumom, používa pri nej rôzne pracovné nástroje, potrebné sú banské mapy, svietidlá, dopravné prostriedky. Z podzemia sa často musí odstrániť spodná voda, aby sa tam dalo pracovať – človek využíva čerpacie zariadenia a na ich pohon, ako aj na pohon ďalších zariadení, ktoré používa pri ťažbe a spracovaní suroviny sú nutné energie (konská, vodná, stlačený vzduch, elektrická...). Tieto zložité aj jednoduchšie činnosti, ktoré banská práca predstavuje, sú v expozícii prezentované od najstarších archeologických nálezov až po 20.storočie. Viac ako 800 originálnych predmetov, dobové ilustrácie, historické fotografie a mapy a funkčné modely sprevádzajú návštevníka v 9 expozíčných celkoch. Spolu s umelecko – historickou časťou v ďalších 5 miestnostiach získame zaujímavý obraz o baníctve a aj o tom, kam jeho vplyv zasahoval.²⁸

---

²⁷ http://www.muzeumbs.sk/?page_id=100

²⁸ <http://www.muzeumbs.sk/kammerhof/>

Presunieme sa do autobusu, ktorý nás zavezie do Banskej Bystrice kde zájazd zakončíme prehliadkou expozície v Matejovom dome a rozlúčime sa v hoteli Lux na „Rozlúčkovom večierku.“

V Matejovom dome vznikla klenotnica s najvzácnejšími zbierkami, archeológia s replikou slovanskej polozemnice a zbierkou stredovekých kachlíc, zbrojnica prezentuje zbierku chladných zbraní. Nachádzajú sa tu miestnosti venované významným banskobystrickým osobnostiam a starostom, bohatú históriu remesiel prezentuje vyše 700 zbierkových predmetov. Expozícia gotickej plastiky a maľby predstavuje unikáty slovenského i európskeho významu. Expozícia je ozvučená hudbou banskobystrických autorov a je v nej využitá počítačová technika a audiovizuálna prezentácia, ktorú si budeme mať možnosť pozrieť.²⁹

Všetci sme už určite hladní, a preto navrhujem aby sme sa presunuli na večeru do Hotela Lux.

Na záver sa Vám chcem poďakovať za absolvovanie zájazdu. Verím, že ste boli spokojní a že sa Vám cesta páčila. Dúfam, že sme sa nevideli poslednýkrát.

---

²⁹ <http://www.stredoslovenskemuzeum.sk/expmd.htm>

DISKUSIA

Na podobnej téme som pracovala ešte na strednej škole, a preto som sa rozhodla, že by bola škoda nevyužiť vtedajšie zistenia a zakomponovať ich do bakalárskej práce. Počas zbierania informácií z rôznych zdrojov som natrafila na nedostatočné informácie na webových stránkach obcí Pukanec, Nová Baňa a Ľubietová. Človek sa tam ťažko orientoval. Informácie o podujatiach mali neaktualizované čo malo za následok problém s vytvorením programu, v ktorom by bolo zahrnuté aj kultúrne podujatie v jednotlivých banských mestách. Pri telefonickom získavaní informácií sa väčšina turisticko-informačných kancelárií vyjadrila, že všetky potrebné informácie nájdem na ich internetovej stránke.

Finálny návrh programu som ponúkala v cestovných kanceláriách, ubytovacích zariadeniach aj v turisticko-informačných kanceláriách. Väčšina z nich mala negatívny ohlas, resp. si nevedeli predstaviť ako by program mohli využiť. Našli sa aj pozitívne ohlasy, ale problém je v nákladnosti zájazdu.

V prípade cestovných kancelárií by bol zájazd stratový. Ak by program využili ubytovacie zariadenia v spolupráci s TIK a vzájomne by spolupracovali s ostatnými mestami, mohli by prilákať viac návštevníkov a zároveň by udržali históriu banských miest v pamäti.

ZÁVER

Mojim cieľom bola zlá propagácia domáceho produktu cestovných kancelárií, a preto som sa snažila vytvoriť zaujímavý, poučný zájazd, ktorý by boli schopné cestovné kancelárie ponúknuť klientom nielen zo Slovenska, ale aj zo zahraničia na rozvoj regionálneho cestovného ruchu na Slovensku, konkrétne v banských mestách stredoslovenského kraja. Jadro práce som detailne vypracovala podľa pokynov pre sprievodcu cestovného ruchu, ktoré sa týkali topografickej, psychologickkej a chronologickej prípravy. Určila som si trasu pre záujemcov histórie a nenáročnej turistiky. Segmentom trhu boli obyvatelia z celého Slovenska, prevažne z východného Slovenska, ľudia v produktívnom veku. Počas realizácie vlastnej práce som nenarazila na prekážky, ktoré by mi mohli zabrániť v splnení cieľov a riešení problematiky.

Slovník klíčových pojmů

Banské mestá – Mining towns

Zájazd – Travel Tour

História – History

Účastníci – Participants of excursion

Sprievodca – Tour guide

Meštianske domy – Town houses

Renesančná stavba – Renaissance building

Freska – Fresco

Richtár – Town mayor

Kostol – Church

Hodinová veža – Clock tower

Hradné opevnenie - Bulwark

Mincovňa – Monetarium

Baňa – Mine

Geologická expozícia – Geological exposure

Remeslá – Handicrafts

Rudné žily – Ore lodes

Baníctvo – Mining

Psychologická príprava – Psychological preparation

Topografická príprava – Preparation of topographic

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

DEMUTH, Karol, Pavel HRUZ a Milan ŠOKA. Banská Bystrica a okolie: sprievodca po histórii a pamiatkach. Banská Bystrica: Spektrum Grafik, 2006. ISBN 8089189148

GÚČIK, M. *Manažment cestovného ruchu*. Banská Bystrica: EF UMB, 2010. ISBN 978-80-89090-67-9.

GÚČIK, M. *Manažment cieľového miesta cestovného ruchu*. Banská Bystrica: EF UMB, 2012. ISBN 978-80-8141-025-3.

HORNER, S., SWARBROOKE, J. *Marketing, Tourism, Hospitality and Leisure in Europe*. Sheffield, HU UK, 1993. ISBN 1-86152-303-3.

OČENÁŠOVÁ-ŠTRBOVÁ, Slavomíra. *Moja Banská Bystrica*. Banská Bystrica: UMB, 2010

ORIEŠKA, Ján. *Služby v cestovnom ruchu: II. časť*. Banská Bystrica: Slovak-Swiss Tourism, 2011. ISBN 978-80-89090-94-5.

Propagačný leták – SLOVENSKÉ BANSKÉ MÚZEUM, Banská Štiavnica

<http://www.permon.eu/7.html>

<http://www.binderovci.sk/index.php?cat=6&id=15>

<http://www.binderovci.sk/index.php?cat=6&id=10>

<http://www.binderovci.sk/index.php?cat=6&id=33>

<http://www.binderovci.sk/index.php?cat=6&id=35>

<http://dromedar.topky.sk/cl/11161/235673/VYLET-Hrad-Kremnica>

<http://www.mint.sk/onas.php>

<http://www.msa.sk/muzeum/historia.html>

http://www.muzeumbs.sk/?page_id=100

http://old.kremnica.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=3&Itemid=7

[http://sk.wikipedia.org/wiki/Kostol_Nanebovzatia_Panny_M%C3%A1rie_\(Bansk%C3%A1_Bystrica\)](http://sk.wikipedia.org/wiki/Kostol_Nanebovzatia_Panny_M%C3%A1rie_(Bansk%C3%A1_Bystrica))

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Kremnica>

<http://www.spaniadolina.sk/historia.html>

<http://www.stredoslovenskemuzeum.sk/expmd.htm>

http://web.vucke.sk/files/dokumenty/pub/regionalny_rozvoj/phsr/phsr_kapitola_13_1_5.pdf

PRÍLOHY

Zoznam príloh

Príloha A 1 – Excerptčný lístok Banská Bystrica

Príloha A 2 – Excerptčný lístok Špania Dolina

Príloha A 3 – Excerptčný lístok Kremnica

Príloha A 4 – Excerptčný lístok Pukanec

Príloha A 5 – Excerptčný lístok Nová Baňa

Príloha A 6 – Excerptčný lístok Špania Dolina

Príloha A 7 – Excerptčný lístok Ľubietová

Príloha B – Itinerár zájazdu

Príloha C – Informačný leták

Príloha D – Dotazník

Príloha E – Ilustračné obrázky cieľových miest

Excerptný listok A 1 – Banská Bystrica

	<p>BANSKÁ BYSTRICA</p> <p>Mesto 78 724 obyvateľov , Slovenská republika, Banskobystrický kraj, okres Banská Bystrica</p>	<p>Porovnanie Prešov</p>
<p>1. Poloha</p>	<p>-súradnice: 48° 44' 74''S 19° 08' 94''V -nadmorská výška: 362 m n.m.</p>	<p>-súradnice : 49° 00' 00" s. š. a 21° 14' 00" v. d. -nadmorská výška: 255 m. n. m</p>
<p>2. Podnebie</p>	<p>- od miernej klímy až po veľmi studenú v Nízkych Tatrách -priemerná ročná teplota sa pohybuje od +0,8°C v Nízkych Tatrách až po +8,0°C v Banskej Bystrici -ročné zrážky sa pohybujú od 700 do 1400 mm.</p>	<p>-hranica kontinentálneho a oceánskeho podnebia -jednotlivé časti územia patri ku všetkým základným typom klímy</p>
<p>3. Príroda</p>	<p>-Harmanecká jaskyňa, Hron, Suchý vrch, Kremnické vrchy,</p>	<p>-Sútok riek Torysa a Sekčov, Slanské vrchy , Šarišská vrchovina</p>
<p>4. Hospodárstvo</p>	<p>-lesné, odpadové hospodárstvo, drevársky a nábytkársky, strojársky priemysel</p>	<p>-priemysel a poľnohospodárstvo s rozvíjajúcim sa cestovným ruchom</p>
<p>5. Kultúra</p>	<p>-park kultúry a oddychu, stále expozície v Stredoslovenskom múzeu, Dom kultúry, Hvezdáreň</p>	<p>-Štátna vedecká knižnica, Park kultúry a oddychu, Hvezdáreň a planetárium</p>
<p>6. Historické pamätihodnosti</p>	<p>-mestský hrad a jeho areál, Rímskokatolícky kostol sv. Kríža, Rímskokatolícky kostol sv. Františka Xaverského, Národný dom, Kalvária</p>	<p>-Evanjelické kolégium, Evanjelický kostol sv. Trojice, Kostol sv. Jozefa (Františkánsky), Františkánsky kostol sv. Jozefa, Gréckokatolícka katedrála sv. Jána Krstiteľa</p>
<p>7. Súčasné pozoruhodnosti</p>	<p>-Europa Business, Shopping Center, Mestský hrad, Stredoslovenská galéria, Skuteckého dom, Pamätník SNP, Rímskokatolícky kostol sv. Kríža, Rímskokatolícky kostol sv. Františka Xaverského, Národný dom</p>	<p>-Šarišská galéria</p>
<p>8. Zaujímavosti a osobnosti</p>	<p>-jedno z prvých miest vyhlásených za mestskú pamiatkovú rezerváciu -v okolí je vyše 500 kilometrov turistických značených trás -v minulosti ťažba medi (Thurzovsko – fugerovský podnik)</p>	<p>-nerastné suroviny- štrkopiesky , bridlice a sprašové hliny (tehelňa)</p>
<p>9. Významné osobnosti</p>	<p>-Dominik Skutecký – slovenský maliar -Ján Fuchs – slovenský pedagóg a autor učebníc. -Richard Zedník – slovenský reprezentant v ľadovom hokeji, krídlo Jaroslav -Michal Handzuš – slovenský reprezentant v ľadovom</p>	<p>-Jana Knechtová - slovenská speváčka -Katarína Koščová - slovenská speváčka, víťazka Slovensko hľadá SuperStar,</p>

	<p>hokeji, -Vladimír Országh – slovenský reprezentant v Padovom hokeji, majster sveta z roku 2002</p>	<p>-Pál Maléter, maďarský minister obrany, vodca povstalcov v maďarskej protisovietskej revolúcii roku 1956 -Gregor Tarkovič - prvý prešovský biskup -Aleksandar Bugarski - významný srbský architekt -Marián Vizdal – archeológ -Ján Kalina, vlastným menom Ladislav Schwarz - slovenský rozhlasový kabaretiér</p>
10. Dôležité udalosti	- Radvanský jarmok, Yný víkend	-Gorazdov literárny Prešov, -Prešovský študentský Liverpool

Dejinný vývoj, súčasnosť, budúcnosť

Prvá Slovenská osada. Bellom IV. povýšená na mesto v roku 1255. Názvy mesta (1773) Neozolium, Besztercz-Bánya, Neüsoll, Banská Bystrica, (1786) Neusohl, Novisolium, Besztercze-Bánya, Banská Bystrica (1808) Neosolium, Beszterczebánya, Neusohl, Banská Bystrica, (1863 – 1913) Besztercebánya, (1920) Banská Bystrica. Postup osmanských vojsk uhorským územím donútilo v roku 1589 mesto opevniť. V roku 1944 centrom Slovenského národného povstania. Súčasným primátorom mesta od novembra 2010 Peter Gogola.

ŠPANIA DOLINA

Obec
193 obyvateľov,
Slovenská republika,
Banskobystrický kraj,
okres Banská Bystrica

Porovnanie
Prešov

1. Poloha	-nadmorská výška : 728 m n. m.	-nadmorská výška: 255 m. n. m.
2. Podnebie	-chladná klimatická oblasť	-hranica kontinentálneho a oceánskeho podnebia -jednotlivé časti územia patri ku všetkým základným typom klímy
3. Príroda	-jaseňovo-brestovo-dubové a jelšové lužné lesy -Staré hory -jaskyne – Motyčky, Jelenec	-Šarišská vrchovina a Košická kotlina -nerastné suroviny- štrkopiesky , bridlice a sprašové hliny (tehelňa) -krovinato-trávnaté porasty, v ktorých prevládajú teplomilné trávy, ako kostrava žliabkovaná, mrvica perovitá
4. Hospodárstvo	-lesné hospodárstvo	-priemysel a poľnohospodárstvo s rozvíjajúcim sa cestovným ruchom
5. Kultúra	-spoločenské podujatia – Vatra, Majáles,	- Dni mesta Prešov
6. Historické pamätihodnosti	-Štôlne, Šachty, Kostol Premenenia Pána	-Evanjelický kostol sv. Trojice, Kostol sv. Jozefa (Františkánsky), Františkánsky kostol sv. Jozefa, Gréckokatolícka katedrála sv. Jána Krstiteľa
7. Súčasnú pozoruhodnosti	-Klopačka, Banický orloj	-Prešovská kalvária
8. Zaujímavosti a osobnosti	-Malý banský okruh	-Soľnobanský jarmok

9. Významné osobnosti	<ul style="list-style-type: none"> -Andrej Stollmann – pedagóg -Štefan Kmeť, ThDr. – spisovateľ, pseudonym Špaňodolinec, publicista -Jozef Langer – kartograf, adematický maliar -Štefan Makovník, prof., Ing. – vysokoškolský pedagóg 	<ul style="list-style-type: none"> -Jana Knechtová - slovenská speváčka -Katarína Koščová - slovenská speváčka, víťazka Slovensko hľadá SuperStar, -Pál Maléter, maďarský minister obrany, vodca povstalcov v maďarskej protisovietskej revolúcii roku 1956 -Gregor Tarkovič - prvý prešovský biskup -Aleksandar Bugarski - významný srbský architekt -Marián Vizdal – archeológ -Ján Kalina, vlastným menom Ladislav Schwarz - slovenský rozhlasový kabaretiér
10. Dôležité udalosti	-Špaňodolinská sanica, Hudobný večer na Klopačke, Špaňodolinské hry	<ul style="list-style-type: none"> -Gorazdov literárny Prešov, -Prešovský študentský Liverpool

Dejinný vývoj, súčasnosť, budúcnosť

Prvá zmienka o obci roku 1254. V minulosti ťažba rudy. Vhodné turistické miesto v Starohorských vrchoch hraničiace s Veľkou Fatrou a Nízkymi Tatrami.

Excerptný listok A 3 – Kremnica

	<p>KREMNICA</p>	<p>Mesto 5 822 obyvateľov, Slovenská republika, Banskobystrický kraj, okres Žiar nad Hronom</p>	<p>Porovnanie Prešov</p>
<p>1. Poloha</p>	<p>-súradnice : 48°41'59"S 18°54'57"V -nadmorská výška : 550 m n. m.</p>	<p>-súradnice : 49° 00' 00" s. š. a 21° 14' 00" v. d. -nadmorská výška: 255 m. n. m.</p>	
<p>2. Podnebie</p>	<p>-mierne teplú horskú klímu s priemernou teplotou v januári – 3,5 až – 6 °C a v júli 17 – 17,5°C ---ročné zrážky 650 až 850 mm.</p>	<p>-hranica kontinentálneho a oceánskeho podnebia -jednotlivé časti územia patri ku všetkým základným typom klímy</p>	
<p>3. Príroda</p>	<p>-Kremnické vrchy -rys, jariabok a vzácne chránené vtáctvo: orol krikľavý, orol kráľovský, orol tmavý, hadiar krátkoprstý, sokol s'ahovavý, prepelica, výr a volavka -v Zechenterovej záhrade sú staré stromy (dub letný a tis obyčajný) s obvodom až 505 cm, vysoké 22 m.</p>	<p>-Šarišská vrchovina a Košická kotlina -nerastné suroviny- štrkopiesky , bridlice a sprašové hliny (tehelňa) -krovinato-trávnaté porasty, v ktorých prevládajú teplomilné trávy, ako kostrava žliabkovaná, mrvica perovitá</p>	
<p>4. Hospodárstvo</p>	<p>-lesné a tepelné hospodárstvo, drevovýroba, drevospracovanie</p>	<p>-priemysel a poľnohospodárstvo s rozvíjajúcim sa cestovným ruchom</p>	
<p>5. Kultúra</p>	<p>-Knižnica Jána Kollára, Múzeum mincí a medailí</p>	<p>-Štátna vedecká knižnica, Park kultúry a oddychu, Hvezdáreň a planetárium</p>	
<p>6. Historické pamätihodnosti</p>	<p>-Mestský hrad, Minciareň, Neskorogotický meštiansky dom</p>	<p>-Evanjelické kolégium, Evanjelický kostol sv. Trojice, Kostol sv. Jozefa (Františkánsky), Františkánsky kostol sv. Jozefa, Gréckokatolícka katedrála sv. Jána Krstiteľa</p>	

7. Súčasná pozoruhodnosť	-Chorus Cremniciensis chrámový miešaný spevácky zbor, Banské múzeum v štôlni Andrej, Múzeum gýča	-Šarišská galéria, Múzeum vín
8. Zaujímavosti a osobnosti	-hydrouhličitanové, vápenato-horečnaté pramene teplé 47 °C s výdatnosťou 25 l/s.	-minerálne pramene : Išľa, Borkút, Cemjata, Kvašná
9. Významné osobnosti	-Oľga Adamčíková, rodená Gontková - slovenská herečka. -Ladislav Chudík - slovenský herec, vyštudoval tunajšie Gymnázium. -Peter Michalica - slovenský huslista. -Jozef Pribilinec - slovenský športovec držiteľ zlatej olympijskej medaily v chôdzi na 20 km. -Michal Zöldy - slovenský pedagóg a matematik. -Blažej Baláž - slovenský pedagóg a maliar.	-Jana Knechtová - slovenská speváčka -Katarína Koščová - slovenská speváčka, víťazka Slovensko hľadá SuperStar, -Pál Maléter, maďarský minister obrany, vodca povstalcov v maďarskej protisovietskej revolúcii roku 1956 -Gregor Tarkovič - prvý prešovský biskup -Aleksandar Bugarski - významný srbský architekt -Marián Vizdal – archeológ -Ján Kalina, vlastným menom Ladislav Schwarz - slovenský rozhlasový kabaretiér
10. Dôležité udalosti	-Kremnické gagy, Veľkonočné vajce, Envirofilm, Majstrovstvá Európskej únie v guliach, Cechove hody kremnické	-Gorazdov literárny Prešov, -Prešovský študentský Liverpool

Dejinný vývoj, súčasnosť, budúcnosť

Priviléžia slobodného kráľovského mesta dostala Kremnica roku 1328 kráľom Karolom Róbertom z Anjou. Ťažba zlata. Založená mincovňa – produkcia zlatých aj strieborných mincí, v súčasnosti euromincí. 1765 postavený jeden z posledných morových stĺpov.

Excerptný listok A 4 – Pukanec

	<p>PUKANEC</p>	<p>Mesto 1 945 obyvateľov, Slovenská republika, Nitriansky kraj, okres Levice</p>	<p>Porovnanie Prešov</p>
<p>1. Poloha</p>	<p>-súradnice: 48°21'12"S 18°43'22"V -nadmorská výška: 350 m n. m.</p>	<p>-súradnice : 49° 00' 00" s. š. a 21° 14' 00" v. d. -nadmorská výška: 255 m. n. m.</p>	
<p>2. Podnebie</p>	<p>-priemerná ročná teplota je + 9 stupňov -podnebie teplé, mierne vlhké s miernou zimou -raz za tridsať rokov klesne teplota pod – 20 °C</p>	<p>-hranica kontinentálneho a oceánskeho podnebia -jednotlivé časti územia patri ku všetkým základným typom klímy</p>	
<p>3. Príroda</p>	<p>-hronsko-ipeľská ovocinárska oblasť -chránený prírodný výtvar – Pukanské moruše čierne -leží na rozhraní teplomilnej panónskej flóry -Štiavnické vrchy</p>	<p>-Šarišská vrchovina a Košická kotlina -krovinato-trávnaté porasty, v ktorých prevládajú teplomilné trávy, ako kostrava žliabkovaná, mrvica perovitá</p>	
<p>4. Hospodárstvo</p>	<p>-odpadové, lesné, železničná, cestná doprava</p>	<p>-priemysel a poľnohospodárstvo s rozvíjajúcim sa cestovným ruchom</p>	
<p>5. Kultúra</p>	<p>-Futbal, Stolný tenis, Kultúrne a spoločenské podujatia, školy</p>	<p>-Scala (bývalé kino Panoráma), Cinemax</p>	
<p>6. Historické pamätihodnosti</p>	<p>-Kostol sv. Mikuláša, Evanjelický kostol, Mestské hradby, Súsošie Najsvätejšej Trojice, Ľudová architektúra</p>	<p>-Evanjelické kolégium, Evanjelický kostol sv. Trojice, Kostol sv. Jozefa (Františkánsky), Františkánsky kostol sv. Jozefa, Gréckokatolícka katedrála sv. Jána Krstiteľa</p>	
<p>7. Súčasná pozoruhodnosť</p>	<p>-Náučný chodník – Po stopách starého rudného baníctva v Pukanci -Moruša čierna -Hrnčiarske múzeum Jána Franka -Expozícia pukanskej histórie</p>	<p>-Šarišská galéria</p>	
<p>8. Zaujímavosti a osobnosti</p>	<p>-rímskokatolícky kostol sv. Mikuláša -dolná brána -zvyšky hradieb zo 16. Stor. -Evanjelický kostol z roku 1935 -Náučný chodník po stopách starého rudného baníctva v Pukanci -náleziská ametystu</p>	<p>1687 – Caraffove jatky, 24 popravených mešťanov 1848 – stavba 1. židovskej synagógy 1950 – centrum sa stáva mestskou pamiatkovou rezerváciou -nerastné suroviny- štrkopiesky ,</p>	

		bridlice a sprašové hlíny (tehelňa)
9. Významné osobnosti	<ul style="list-style-type: none"> -Andrej Chudoba, spisovateľ -Ivan Kadlečík, novinár, spisovateľ, organista -Ján Čalovka, dizajnér, pedagóg 	<ul style="list-style-type: none"> -Jana Knechtová - slovenská speváčka -Katarína Koščová - slovenská speváčka, víťazka Slovensko hľadá SuperStar, -Pál Maléter, maďarský minister obrany, vodca povstalcov v maďarskej protisovietskej revolúcii roku 1956 -Gregor Tarkovič - prvý prešovský biskup -Aleksandar Bugarski - významný srbský architekt -Marián Vizdal – archeológ -Ján Kalina, vlastným menom Ladislav Schwarz - slovenský rozhlasový kabaretiér
10. Dôležité udalosti	<ul style="list-style-type: none"> -Pukanské remeselnícke trhy -Fašiangová zabíjačka 	<ul style="list-style-type: none"> Akademický Prešov, Turbanfest, Prešovská hudobná jar, Týždeň slovenských knižníc, Soľnobanský jarmok spojený s Medzinárodným dňom múzeí, Prešovské kultúrne leto

Dejinný vývoj, súčasnosť, budúcnosť

Obec vznikla ako banícka osada na prelome 13. a 14. storočia. V 14. storočí Pukanec získal mestské výsady a stal sa slobodným kráľovským banským mestom a v 15. storočí členom zväzu stredoslovenských banských miest. Z remesiel treba spomenúť hrnčiarstvo, debnárstvo, kováčstvo, čižmárstvo a obuvníctvo. Obec bola zapojená do SNP. Po oslobodení nastala výstavba drevárskeho podniku Dreva. V obci je výrobňa keramiky.

Excerptný listok A 5 – Nová Baňa

	<p>NOVÁ BAŇA</p> <p>Mesto 7 567 obyvateľov, Slovenská republika, Banskobystrický kraj, okres Žarnovica</p>	<p>Porovnanie Prešov</p>
<p>1. Poloha</p>	<p>-súradnice: 48°25'28"S 18°38'21"V -nadmorská výška: 442 m n. m.</p>	<p>-súradnice : 49° 00' 00" s. š. a 21° 14' 00" v. d. -nadmorská výška: 255 m. n. m.</p>
<p>2. Podnebie</p>	<p>-priemerná ročná teplota je + 8 stupňov -Štiavnické vrchy patria do chladnej klimatickej oblasti - v dolinách je podnebie mierne, teplé.</p>	<p>-hranica kontinentálneho a oceánskeho podnebia -jednotlivé časti územia patri ku všetkým základným typom klímy</p>
<p>3. Príroda</p>	<p>-dubové a hrabové lesy -andezitové skalné vršky -hlavátka podunajská, bežnejšie šťuka severná, zubáč obyčajný, sumec veľký -Štiavnické vrchy, Pohronský Inovec</p>	<p>-Šarišská vrchovina a Košická kotlina -krovinato-trávnaté porasty, v ktorých prevládajú teplomilné trávy, ako kostrava žliabkovaná, mrvica perovitá</p>
<p>4. Hospodárstvo</p>	<p>-poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo, železničná, cestná doprava</p>	<p>-priemysel a poľnohospodárstvo s rozvíjajúcim sa cestovným ruchom</p>
<p>5. Kultúra</p>	<p>-folklórna skupina VINIČKA, Mestská knihnica, školy, združenia</p>	<p>-Scala (bývalé kino Panoráma), Cinemax</p>
<p>6. Historické pamätihodnosti</p>	<p>-Mestská radnica, špitála, kostol sv. Alžbety, kostol Narodenia Panny Márie, kostol sv. Kríža, pútnická kaplnka Panny Márie, súsošie najsvätejšej Trojice</p>	<p>-Evanjelické kolégium, Evanjelický kostol sv. Trojice, Kostol sv. Jozefa (Františkánsky), Františkánsky kostol sv. Jozefa, Gréckokatolícka katedrála sv. Jána Krstiteľa</p>
<p>7. Súčasná pozoruhodnosť</p>	<p>-Náučný chodník ZVONIČKA -Prírodná rezervácia Bujakov vrch -Chránené stromy – lipa veľkolistá, hruška obyčajná – zelienska, sekvojec mamutí</p>	<p>-Šarišská galéria</p>
<p>8. Zaujímavosti a osobnosti</p>	<p>-archeologické nálezy kamenných sekeromlatov -nálezy mincí, datovaných do 2. a 3. stor. n.l -1337 najstaršia písomná zmienka o obci -konštruktér Isaac Potter (atmosferický parný stroj) -ťažba zlata -Národná prírodná pamiatka Starohutiansky vodopád - Prírodná rezervácia Bujakov Vrch</p>	<p>1687 – Caraffove jatky, 24 popravených mešťanov 1848 – stavba 1. židovskej synagógy 1950 – centrum sa stáva mestskou pamiatkovou rezerváciou -nerastné suroviny- štrkopiesky , bridlice a sprašové hliny (tehelňa)</p>

9. Významné osobnosti	<ul style="list-style-type: none"> -František Švantner-spisovateľ,predstaviteľ naturizmu v slovenskej próze -Štefan Wolf-Kňazolucky-spolupracovník Andreja Kmeťa -Karol Dodek-zaoberal sa včelárstvom a ovocinárstvom -PhDr. Jozef Hindický-pedagóg,režisér -mons. Ján Šutka -Peter Fongáč-letecký meteorológ 	<ul style="list-style-type: none"> -Jana Knechtová - slovenská speváčka -Katarína Koščová - slovenská speváčka, víťazka Slovensko hľadá SuperStar, -Pál Maléter, maďarský minister obrany, vodca povstalcov v maďarskej protisovietskej revolúcii roku 1956 -Gregor Tarkovič - prvý prešovský biskup -Aleksandar Bugarski - významný srbský architekt -Marián Vizdal – archeológ -Ján Kalina, vlastným menom Ladislav Schwarz - slovenský rozhlasový kabaretiér
10. Dôležité udalosti	<ul style="list-style-type: none"> - Folklórna skupina Vinička -Tajchová osmička -Kultúrne leto -Novobanskí heligónkari -Náučný chodník Zvonička 	<ul style="list-style-type: none"> Akademický Prešov, Turbanfest, Prešovská hudobná jar, Týždeň slovenských knižníc, Soľnobanský jarmok spojený s Medzinárodným dňom múzeí, Prešovské kultúrne leto

Dejinný vývoj, súčasnosť, budúcnosť

Najstaršie stopy osídlenia tejto lokality vedú k neskorej dobe kamennej, na čo poukazujú archeologické nálezy kamenných sekeromlatov z "Mlynárovho vrchu". Pred rokom 1337, z ktorého pochádza najstaršia písomná zmienka o osade Seunich - neskoršej Novej Bane, narazili na tomto území ťažiar z Pukanca na zlato. Modernejší priemysel sa začal rozvíjať až v roku 1907, vybudovaním sklárne v Novej Bani.

Excerptný listok A 6 – Banská Štiavnica

	<p>BANSKÁ ŠTIAVNICA</p>	<p>Mesto 10 470 obyvateľov, Slovenská republika, Banskobystrický kraj, okres Banská Štiavnica</p>	<p>Porovnanie Prešov</p>
<p>1. Poloha</p>	<p>-súradnice: 48°27'29"S 18°53'47"V -nadmorská výška: 621 m n. m.</p>	<p>-súradnice : 49° 00' 00" s. š. a 21° 14' 00" v. d. -nadmorská výška: 255 m. n. m.</p>	
<p>2. Podnebie</p>	<p>-priemerná ročná teplota je + 7,6 stupňov -Štiavnické vrchy patria do chladnej klimatickej oblasti - v dolinách je podnebie miernejšie, teplejšie.</p>	<p>-hranica kontinentálneho a oceánskeho podnebia -jednotlivé časti územia patri ku všetkým základným typom klímy</p>	
<p>3. Príroda</p>	<p>-chránená krajinná oblasť -botanická záhrada -cudzokrajné dreviny -ihličnaté, smrekové, jedľové a borovicové lesy -Štiavnické vrchy</p>	<p>-Šarišská vrchovina a Košická kotlina -krovinato-trávnaté porasty, v ktorých prevládajú teplomilné trávy, ako kostrava žliabkovaná, mrvica perovitá</p>	
<p>4. Hospodárstvo</p>	<p>-poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo, železničná, cestná doprava</p>	<p>-priemysel a poľnohospodárstvo s rozvíjajúcim sa cestovným ruchom</p>	
<p>5. Kultúra</p>	<p>-kino Akademik, Mestská knižnica, Kultúrne a spoločenské podujatia, školy</p>	<p>-Scala (bývalé kino Panoráma), Cinemax</p>	
<p>6. Historické pamätihodnosti</p>	<p>-Rímsko-katolícky kostol, Starý zámok, Nový zámok, Kammerhof, Prašovňa, Piargská brána, Hellanbachovský dom, Klopačka</p>	<p>-Evanjelické kolégium, Evanjelický kostol sv. Trojice, Kostol sv. Jozefa (Františkánsky), Františkánsky kostol sv. Jozefa, Gréckokatolícka katedrála sv. Jána Krstiteľa</p>	
<p>7. Súčasnú pozoruhodnosti</p>	<p>-galéria Jána Kollára, Mineralogická expozícia v budove bývalého Banského súdu (Berggericht), Geopark</p>	<p>-Šarišská galéria</p>	
<p>8. Zaujímavosti a osobnosti</p>	<p>-13. december 1762 zriadená prvá vysoká škola technického charakteru Máriou Teréziou -Banská Štiavnica a technické pamiatky v jej okolí bola 11.12.1993 v kolumbijskej Cartagéne – zapísaná do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva -ťažba striebra.</p>	<p>1687 – Caraffove jatky, 24 popravených mešťanov 1848 – stavba 1. židovskej synagógy 1950 – centrum sa stáva mestskou pamiatkovou rezerváciou -nerastné suroviny- štrkopiesky , bridlice a sprasované hliny</p>	

		(tehelňa)
9. Významné osobnosti	<p>-Jozef Horák – prozaik, dramatik, básnik, redaktor, literárny teoretik, kultúrny a osvetový pracovník</p> <p>Anton Hykisch - prozaik, dramatik, diplomat a politik, Andrej Kmet' – archeológ, geológ a historik</p> <p>-Dana Podracká – spisovateľka</p> <p>-Giovanni Antonio Scopoli – významný prírodovedec svetového mena, univerzitný, profesor, geológ, chemik, botanik, lekár a entomológ,</p> <p>Christian Johann Doppler – fyzik, matematik, prvýkrát popísal jav zmeny vlnovej dĺžky</p> <p>-Andrej Sládkovič – básnik</p> <p>-Dezider Hoffman – fotograf a kameraman, - Magda Vášáryová – herečka a diplomatka, - Mária Pischlová – láska Andreja Sládkoviča</p> <p>-Zdenka Predná – speváčka,</p> <p>-Ľudovít Kaník – politik, podnikateľ</p>	<p>-Jana Knechtová - slovenská speváčka</p> <p>-Katarína Koščová - slovenská speváčka, víťazka Slovensko hľadá SuperStar,</p> <p>-Pál Maléter, maďarský minister obrany, vodca povstalcov v maďarskej protisovietskej revolúcii roku 1956</p> <p>-Gregor Tarkovič - prvý prešovský biskup</p> <p>-Aleksandar Bugarski - významný srbský architekt</p> <p>-Marián Vizdal – archeológ</p> <p>-Ján Kalina, vlastným menom Ladislav Schwarz - slovenský rozhlasový kabaretiér</p>
10. Dôležité udalosti	<p>-Salamandrové dni, Filmový festival Štyri živly, Hudobný festival Jazznica, Hubertove dni</p>	<p>Akademický Prešov, Turbanfest, Prešovská hudobná jar, Týždeň slovenských knižníc, Soľnobanský jarmok spojený s Medzinárodným dňom múzeí, Prešovské kultúrne leto</p>

Dejinný vývoj, súčasnosť, budúcnosť

Prvá písomná zmienka z roku 1156. Banské mesto – ťažba striebra. Po morovej epidémii 1710 postavený morový stĺp patriaci medzi najväčšie trojičné stĺpy regiónu. V roku 1919 príchod Maďarskej červenej armády. V súčasnosti je mesto Banská Štiavnica zaradené do Svetového dedičstva UNESCO.

Excerpčný listok A 7 - Ľubietová

	<p style="text-align: center;">ĽUBIETOVÁ</p> <p style="text-align: center;">Mesto 1 160 obyvateľov, Slovenská republika, Banskobystrický kraj, okres Banská Bystrica</p>	<p>Porovnanie Prešov</p>
<p>1. Poloha</p>	<p>-súradnice: 48°44'47"S 19°21'46"V -nadmorská výška: 450 m n. m.</p>	<p>-súradnice : 49° 00' 00" s. š. a 21° 14' 00" v. d. -nadmorská výška: 255 m. n. m.</p>
<p>2. Podnebie</p>	<p>-mierne pásmo, chladnejšia klimatická oblasť -priemerná ročná teplota 4 – 7 °C</p>	<p>-hranica kontinentálneho a oceánskeho podnebia -jednotlivé časti územia patri ku všetkým základným typom klímy</p>
<p>3. Príroda</p>	<p>-unikátne nálezy minerálu libethenit -Hrb -slovenské Rudohorie -kopec Vysoká – vulkanického pôvodu -vzácne druhy bylín – vstavače, žltohlav, lykovec, ľalie, poniklec a veľmi zriedkavú waldštajniku</p>	<p>-Šarišská vrchovina a Košická kotlina -krovinato-trávnaté porasty, v ktorých prevládajú teplomilné trávy, ako kostrava žliabkovaná, mrvica perovitá</p>
<p>4. Hospodárstvo</p>	<p>-poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo, železničná, cestná doprava</p>	<p>-priemysel a poľnohospodárstvo s rozvíjajúcim sa cestovným ruchom</p>
<p>5. Kultúra</p>	<p>-prvé predstavenie Ľubietovských ochotníkov v roku 1868 -futbalové ihrisko, školy</p>	<p>-Scala (bývalé kino Panoráma), Cinemax</p>
<p>6. Historické pamätihodnosti</p>	<p>-Evanjelický kostol – augsburského vyznania -pomníky -vysoká pec -meštiansky dom -Zrubový ľudový dom -Rímsko-katolícky kostol sv. Márie Magdalény</p>	<p>-Evanjelické kolégium, Evanjelický kostol sv. Trojice, Kostol sv. Jozefa (Františkánsky), Františkánsky kostol sv. Jozefa, Gréckokatolícka katedrála sv. Jána Krstiteľa</p>
<p>7. Súčasná pozoruhodnosť</p>	<p>- Ľubietovská a modranská keramika</p>	<p>-Šarišská galéria</p>
<p>8. Zaujímavosti a osobnosti</p>	<p>-prírodná pamiatka Veporské skalky -prírodná rezervácia Periská -národná prírodná rezervácia Ľubietovský Vepor</p>	<p>1687 – Caraffove jatky, 24 popravených mešťanov 1848 – stavba 1. židovskej synagógy 1950 – centrum sa stáva mestskou pamiatkovou rezerváciou</p>

		-nerastné suroviny- štrkopiesky , bridlice a sprašové hliny (tehelňa)
9. Významné osobnosti	-Elemír Kossaczký - chemik -Ján Kňazovický - lekár, chirurg -Jozef Messerschmidt - národno-kultúrny pracovník -Jozef Jarín Kmet' - právnik, národno- kultúrny pracovník, zakladajúci člen Matice Slovenskej -Vavrinec Dunajský - sochár -Emil Rusko, spisovateľ a rozhlasový pracovník	-Jana Knechtová - slovenská speváčka -Katarína Koščová - slovenská speváčka, víťazka Slovensko hľadá SuperStar, -Pál Maléter, maďarský minister obrany, vodca povstalcov v maďarskej protisovietskej revolúcii roku 1956 -Gregor Tarkovič - prvý prešovský biskup -Aleksandar Bugarski - významný srbský architekt -Marián Vizdal – archeológ -Ján Kalina, vlastným menom Ladislav Schwarz - slovenský rozhlasový kabaretiér
10. Dôležité udalosti		Akademický Prešov, Turbanfest, Prešovská hudobná jar, Týždeň slovenských knižníc, Soľnobanský jarmok spojený s Medzinárodným dňom múzeí, Prešovské kultúrne leto

Dejinný vývoj, súčasnosť, budúcnosť

1379 mestské výsady, rozvoj baníctva – ťažba zlata a neskôr železnej rudy. Od 17. stor. úpadok baníctva.

V 18. stor. železiarstvo, v 19. Stor. premena mesta na dedinu, 1944 – 1945 ťažké boje.

Príloha C – Informačný leták

Cestovná kancelária A-TOUR, s. r. o.

NOVINKA

**Banská Bystrica – Špania Dolina –
Kremnica – Banská Štiavnica**

25. - 27. apríl 2015

POTULKY BANSKÝMI MESTAMI

**Príjemná turistika vhodná pre všetky vekové
kategórie, spoznávanie histórie banských
miest, zvykov a tradícií, noci plné zábavy
a skvelá ponuka jedál miestnej kuchyne.**

**Adresa:
Námestie Štefana Moyzesa 35/7,
974 01 Banská Bystrica
Telefón: 048 412 39 72**

Príloha B – Itinerár zájazdu

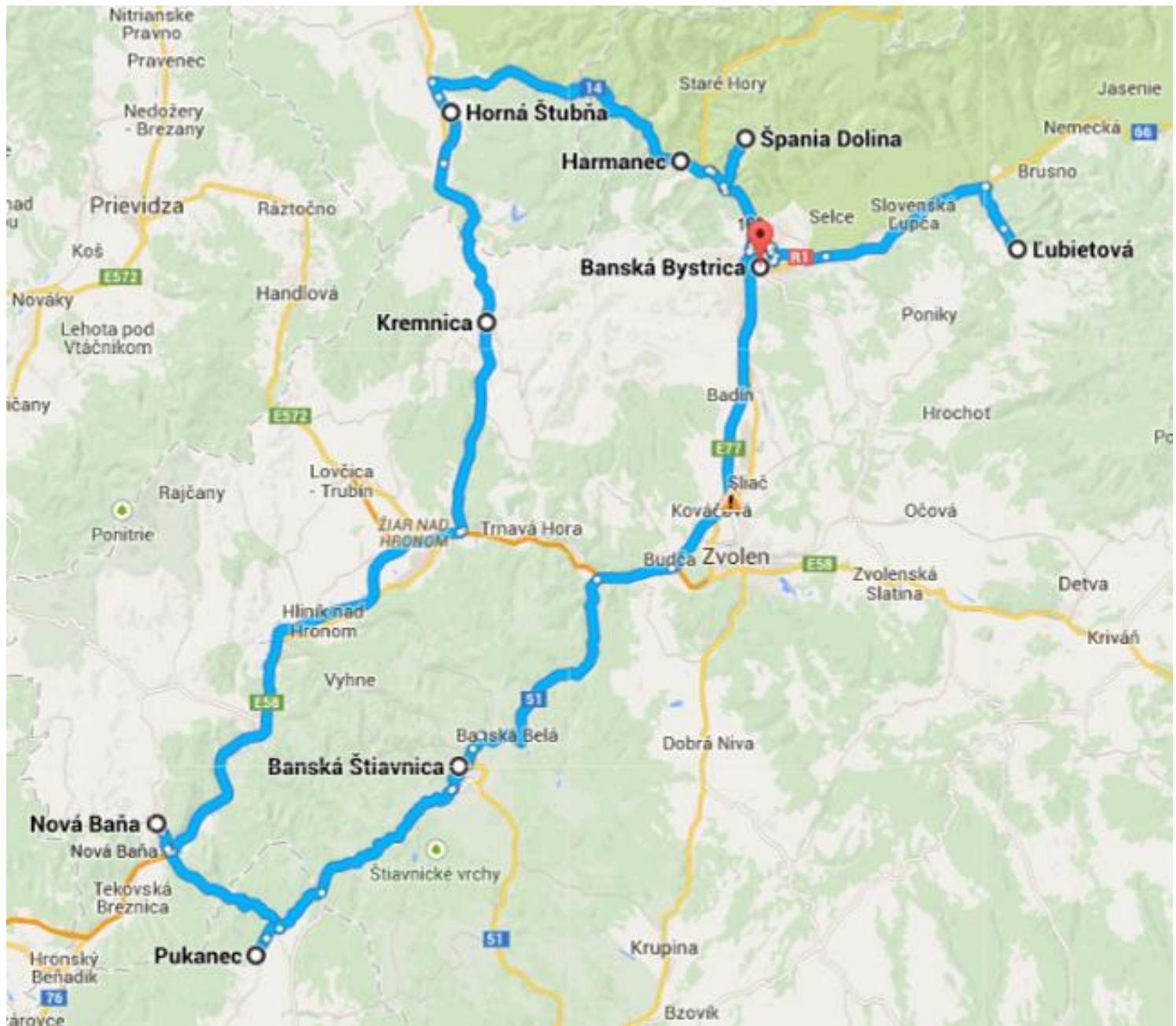
Tabuľka č. 1

Itinerár zájazdu 3 - dňového kultúrno-poznávacieho zájazdu

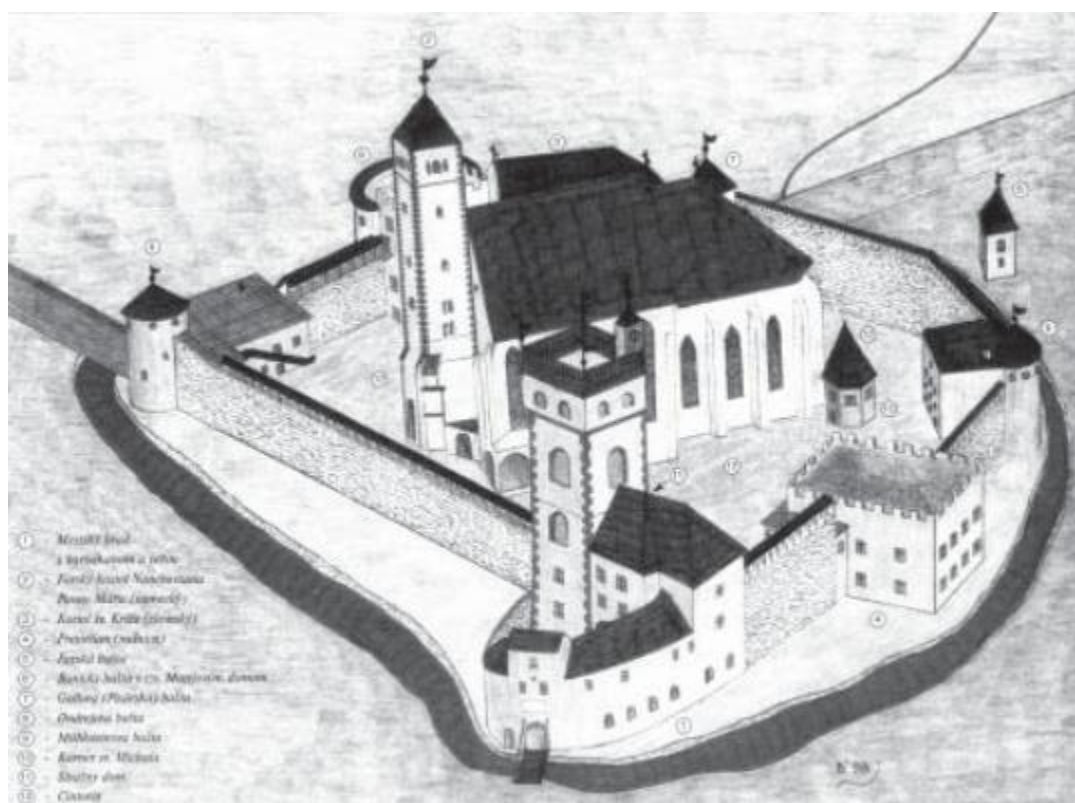
Dátum	Km	Km+	Km -	Cesta číslo	Miesto	Čas		Poznámka
						Odchod	Príchod	
16. 04.			237,00		Banská Bystrica	10:10	8:30	Prehliadka mesta, výstup na hodinovú vežu
	11,70	11,70	225,30	Cesta 59/E 77	Špania Dolina	15:00	10:30	Malý banský okruh, prehliadka Kostola Premenenia Pána,
	7,20	18,90	218,10	Vľanská cesta	Harmanec	15:09	15:09	
	25,10	44,00	193,00	Harmanecká cesta	Horná Štubňa	15:30	15:30	
17. 04.	15,70	59,70	177,30	Krutnohorská cesta	Kremnica	13:30	15:40	Prehliadka Mestského domu, návšteva Minciarne, prehliadka areálu Mestského hradu, večera v reštaurácii Floren
	48,30	108,00	129,00	E 571/ E 58/ R 1	Nová Baňa	16:00	14:05	Návšteva Mestskej radnice, prehliadka mesta
	15,10	123,10	113,90	Cesta Školská/Železničný rad	Pukanec	17:50	16:20	Prehliadka expozície v múzeu obce
18. 04.	22,80	145,90	91,10	Štiavnická cesta	Banská Štiavnica	15:30	18:30	Ubytovanie v hoteli Topky, opekačka na Počúvadle, raňajky v Starom hostinci, Kammerhof
	67,60	213,50	23,50	Cesta 51/R 1/E 77/Cesta 66	Lubietová	17:15	16:15	Prehliadka Múzejnej expozície v miestnom obecnom úrade
	23,50	237,00	0,00	Cesta 66/ R 1/E 77	Banská Bystrica	21:00	17:36	Prehliadka expozície v Matejovom dome, večera v hoteli Lux, rozlúčkový večierok v hotelovom bare

Zdroj: Vlastné vypracovanie

Príloha E. 1 – Trasa zájazdu

Príloha E. 2 – Kresba hradného areálu zo stredoveku

Príloha E. 3 - Barbakan

Príloha E. 4 - Bethlenov dom

Príloha E. 5 – Dom č. 8

Príloha E. 6 – Benického dom

Príloha E. 7 – Thurzov dom

Príloha E. 8 – Fontána

Príloha E. 9 – Čierny obelisk

Príloha E. 10 – Radnica

Príloha E. 11 – Hodinová veža

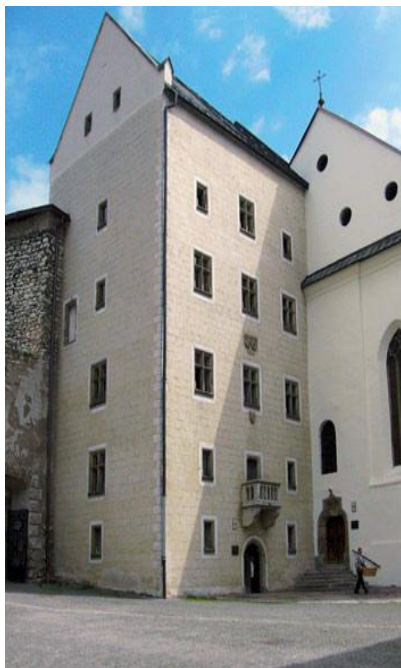
Príloha E. 12 – Morový stĺp

Príloha E. 13 – Kostol Nanebovzatia Panny Márie

Príloha E. 14 – Matejov dom

Príloha E. 15 – Kostol sv. Alžbety

Príloha E. 16 – Katedrála Alexandra Xaverského

Príloha E. 17 – Areál mestského hradu

Príloha E. 18 – Morový stĺp

Príloha E. 19 – Kostol Premenenia Pána

Príloha E. 20 – Mestská radnica

Príloha E. 21 – Banický orloj

Príloha E. 22 - Štôlna spája Španiu Dolinu a časť Piesky

Príloha E. 23 – Mestská radnica

Príloha E. 24 – Súsošie najsvätejšej Trojice

Príloha E. 25 – Kostol sv. Kríža

Príloha E. 26 – Kostol sv. Alžbety

Príloha E. 28 – Expozícia v múzeu obce Pukanec

Príloha E. 29 – Kammerhof

Príloha E. 30 – Starý hostinec

Príloha E. 31 – Múzejná expozícia v miestnom obecnom úrade

